

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

OBLIKOVANJE DEFORMIRANJEM I OBRADA ODVAJANJEM
Obrada odvajanjem

OBLIKOVANJE DEFORMIRANJEM I OBRADA ODVAJANJEM

Četvrto predavanje 2018/2019

Teme dosadašnjih predavanja

Definicija, značaj i podjela proizvodnje

Prednosti i nedostaci obrade odvajanjem

OOČ kao sustav

Postupci obrade odvajanjem čestica (DIN8580)

Gibanja

Rezni alat (osnovni oblik, materijali, prevlake, ..)

Geometrija reznoga dijela alata i sustavi ravnina

Teorija rezanja

Formiranje odvojene čestice

„Card” model

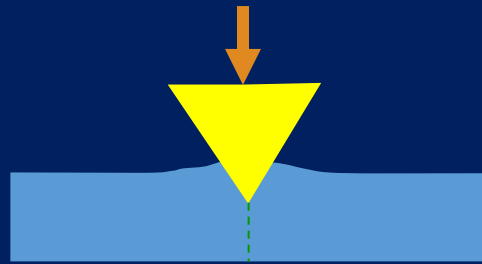

OBLIKOVANJE DEFORMIRANJEM I OBRADA ODVAJANJEM Obrada odvajanjem

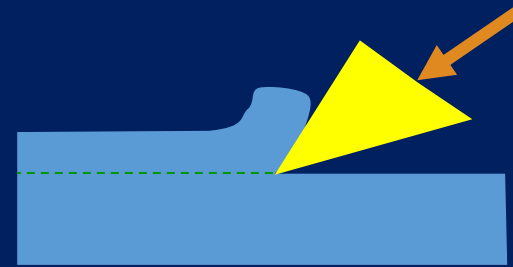
Alat- sredstvo za ooč (sredstvo za preoblikovanje priprema (sirovca).

Osnovni oblik svih reznih alata s oštricom je klin.

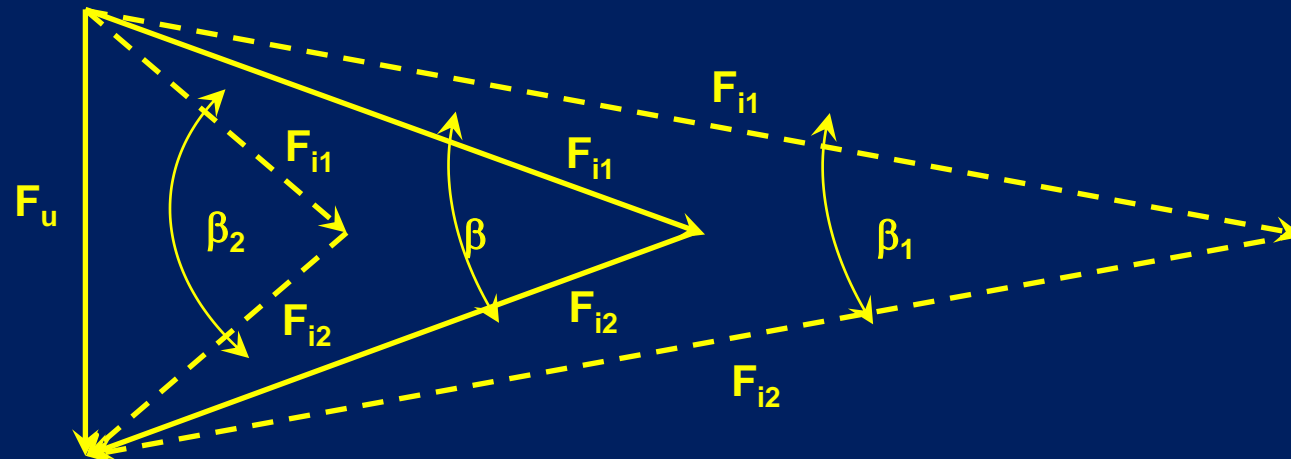
Obzirom na smjer gibanja klina razlikuje se razdvajanje i odvajanje.

Razdvajanje (sječanje)

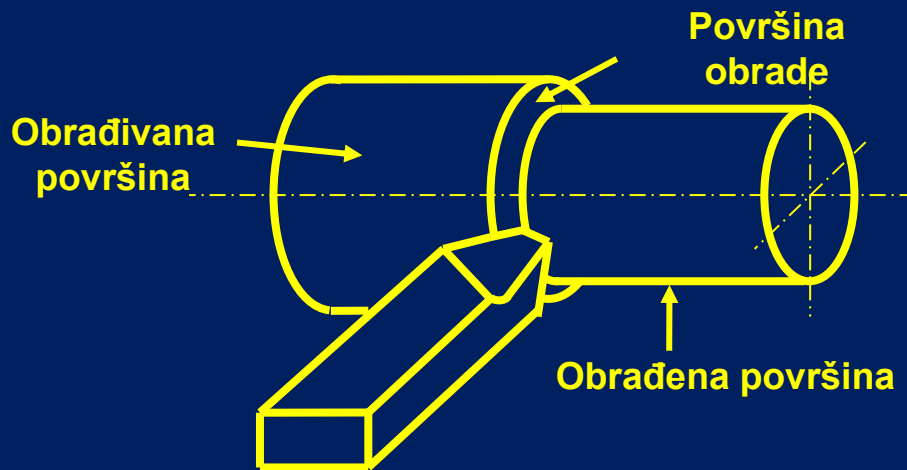

Odvajanje (rezanje)

Alat i obradak u gibanju – tokarski nož

Površine na obratku

Geometrijski elementi na reznom dijelu alata

A_γ - prednja površina

A_α - stražnja površina

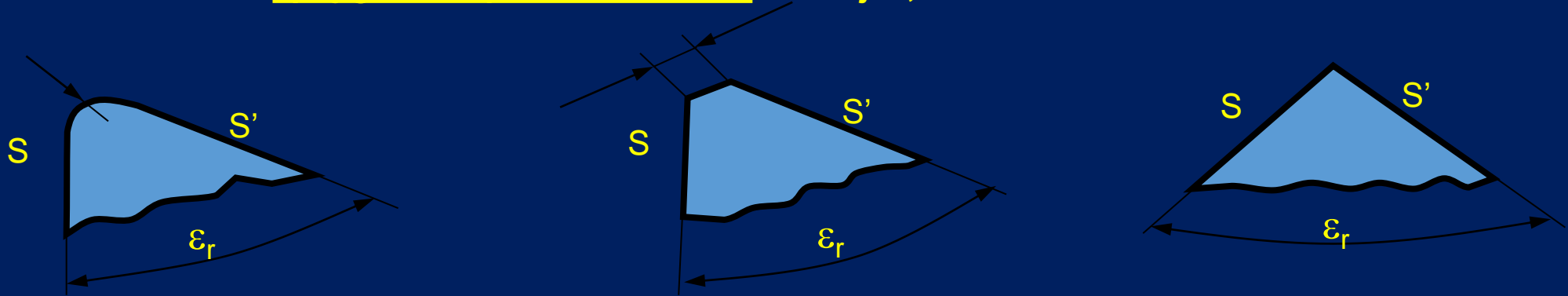
S - glavna oštrica

S' - pomoćna oštrica

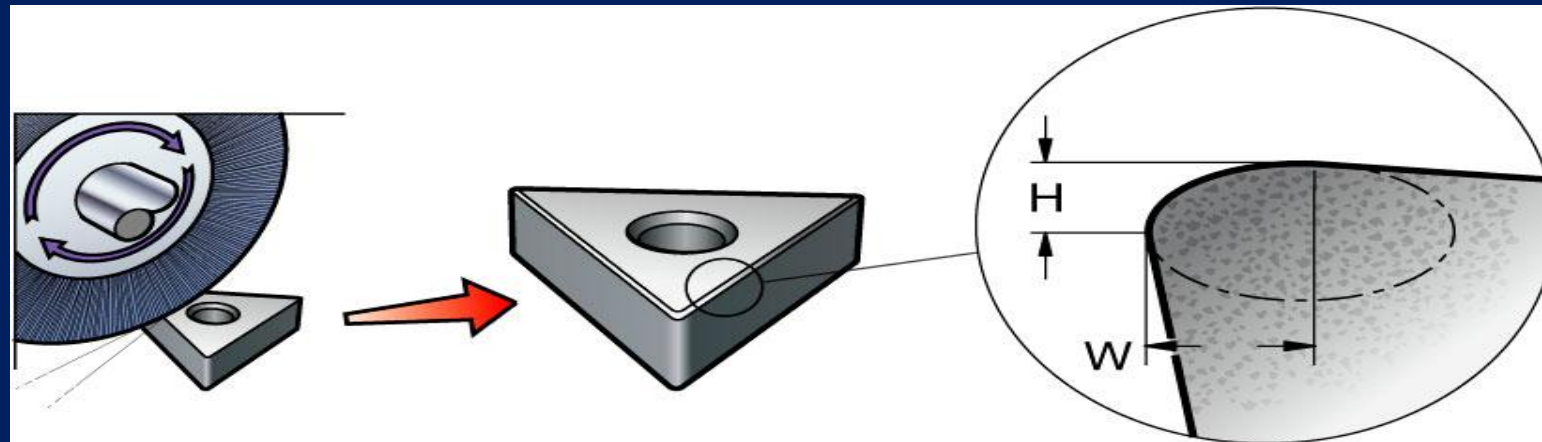

OBLIKOVANJE DEFORMIRANJEM I OBRADA ODVAJANJEM Obrada odvajanjem

Vrh alata - spoj glavne i pomoćne oštrice: zaobljen, skošen i oštar.

**Oštrica alata - spoj prednje i stražnje površine alata
kao i vrh alata, najčešće je zaobljena ili ima skošenje (u μm)**

Tehnološki (geometrijski) kutovi

a) za orijentaciju prednje i stražnje površine (mogu se mjeriti u više ravnina pa ovisno o tome imaju odgovarajući indeks)

γ – prednji kut (kut prednje površine) - kut između A_γ i P_r ;

β – kut klina – kut između A_γ i A_α ;

α – stražnji kut (kut stražnje površine) – kut između A_α i P_s ;

Za kutove vrijedi izraz: $\alpha_x + \beta_x + \gamma_x = 90^\circ$

b) kutovi za orijentaciju rezne oštrice

κ_r – kut namještanja glavne oštrice – mjeri se između ravnina P_s i $P_{f,r}$, a u ravnini P_r

κ_r' – kut namještanja pomoćne oštrice – mjeri se između ravnina $P_{s'}$ i $P_{f,r}$, a u ravnini P_r

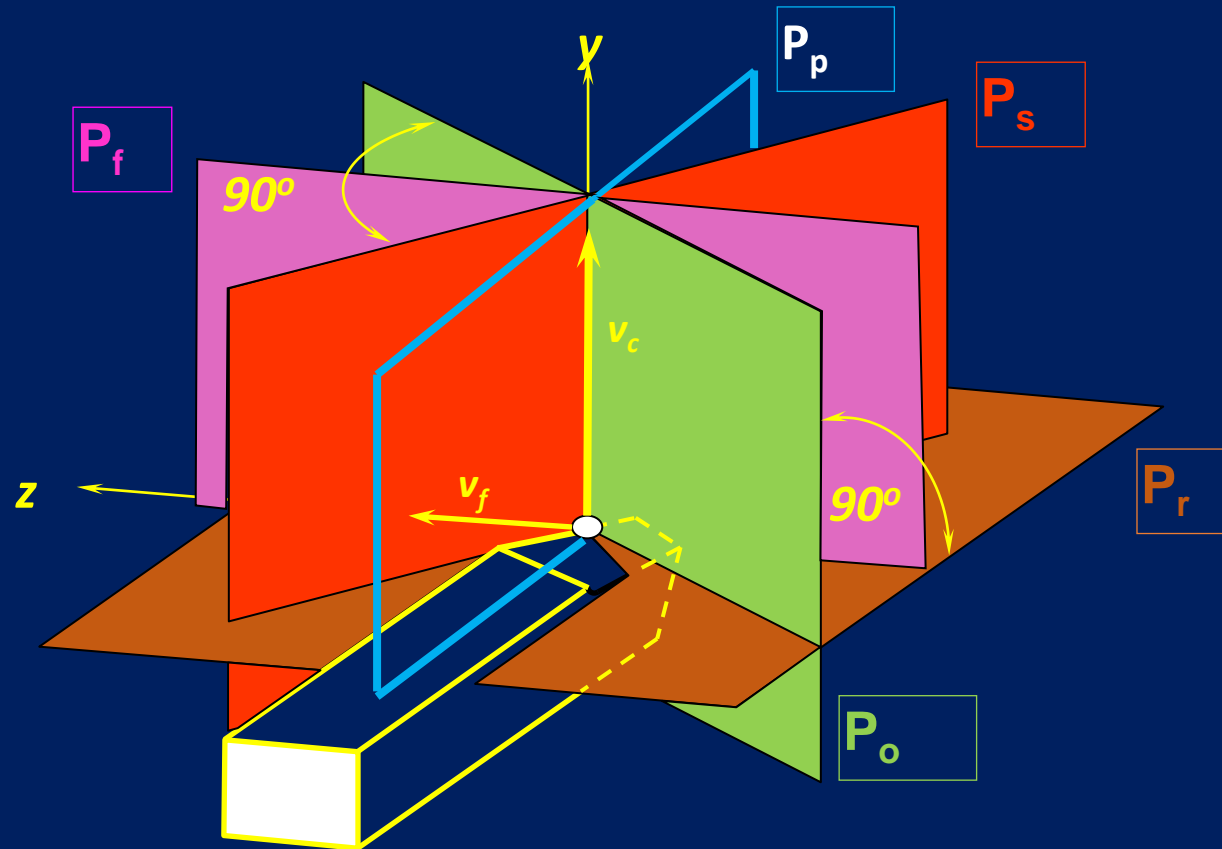
ε_r – vršni kut alata – mjeri se između P_s i $P_{s'}$, a u ravnini P_r

Za kutove vrijedi izraz: $\kappa_r + \kappa_r' + \varepsilon_r = 180^\circ$;

λ_s - kut nagiba glavne oštrice – mjeri se između oštrice i ravnine P_r , a u ravnini P_s

Tehnološki koordinatni sustav

P_r - osnovna ravnina: okomita na v_c u promatranoj točki oštrice i okomita ili paralelna na neku površinu ili os alata, bitnu za izradu, oštrenje ili kontrolu alata

P_s - ravnina rezanja: okomita na P_r i paralelna s tangentom na oštricu u promatranoj točki štrice

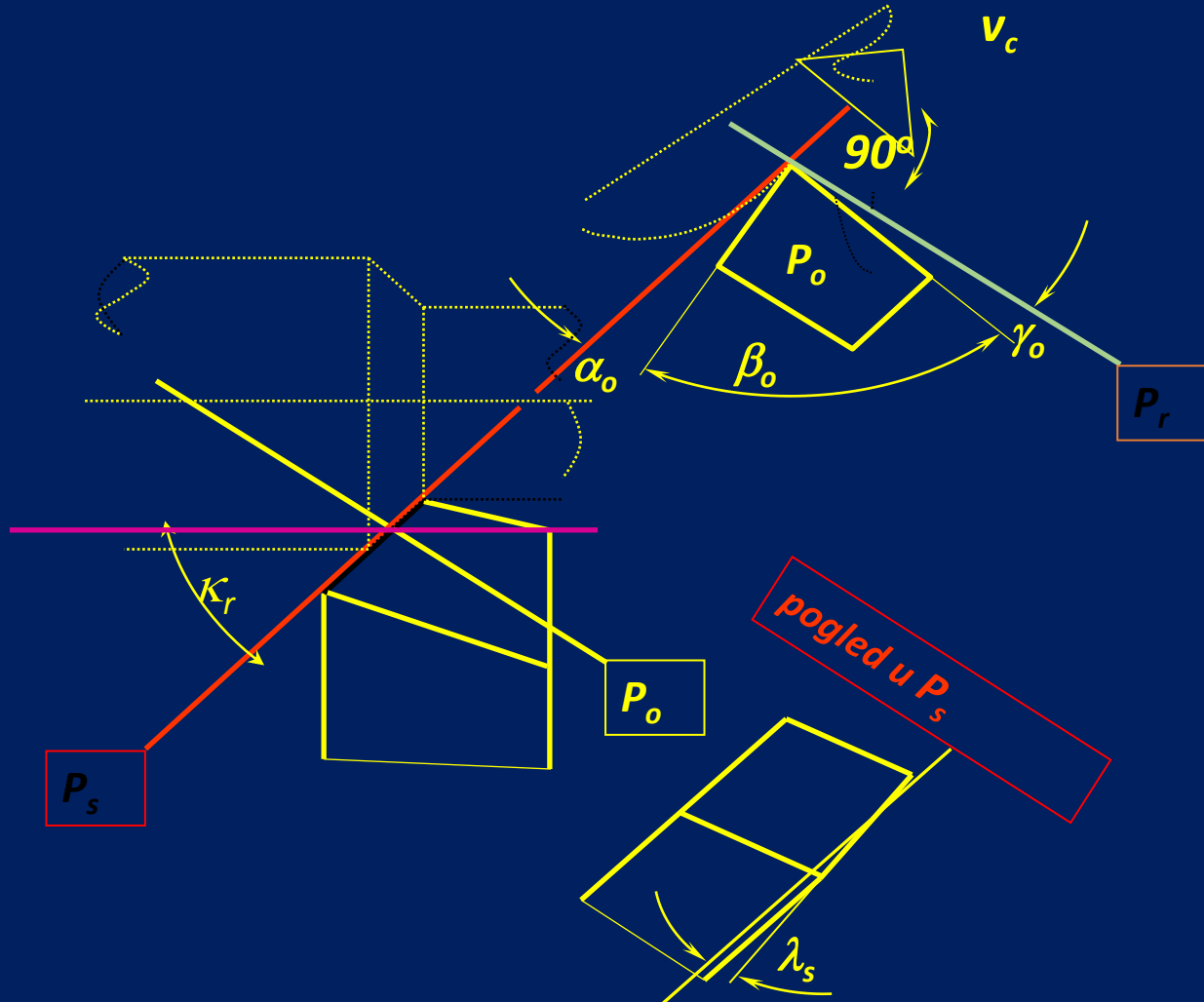
P_f - ravnina kretanja: okomita na P_r i paralelna s pravcem posmičnog gibanja u promatranoj točki oštrice

P_o - ortogonalna ravnina: okomita na P_r i P_s

OBLIKOVANJE DEFORMIRANJEM I OBRADA ODVAJANJEM

Obrada odvajanjem

A_γ ?

A_α ?

općenito:

$$\alpha + \beta + \gamma = 90^\circ$$

$$\kappa_r + \kappa_r' + \varepsilon_r = 180^\circ;$$

kut	mjeri se između	u ravnini
napadni kut κ_r	P_s i P_f	P_r
kut vrha alata ε_r	P_s i P_s'	P_r
kut nagiba oštrice λ_s	P_r i s	P_s
prednji kut γ_0	A_γ i P_r	P_0
kut klina β_0	A_γ i A_α	P_0
stražnji kut α_0	P_s i A_α	P_0

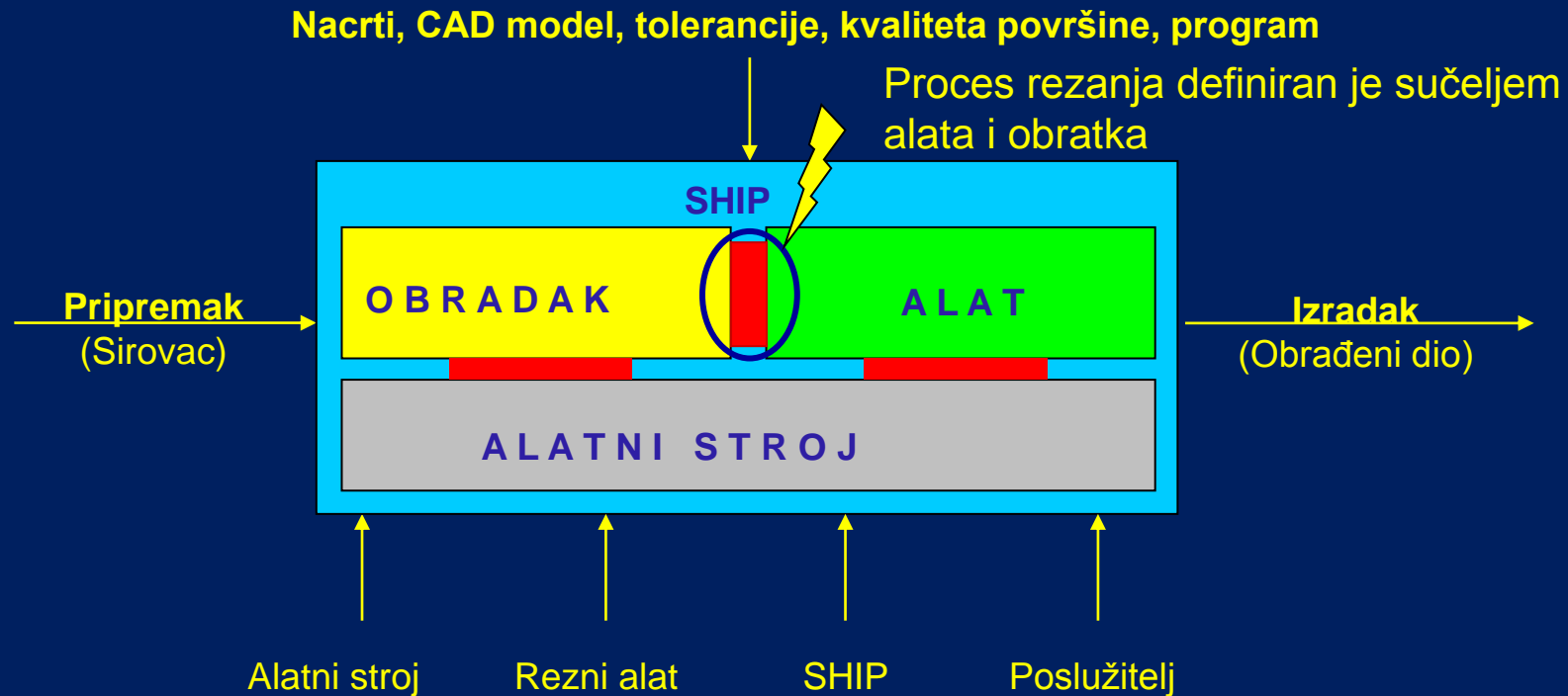
Prepoznavanje osnovnih geometrijskih parametara kod složenijih alata (svrdla, glodala)

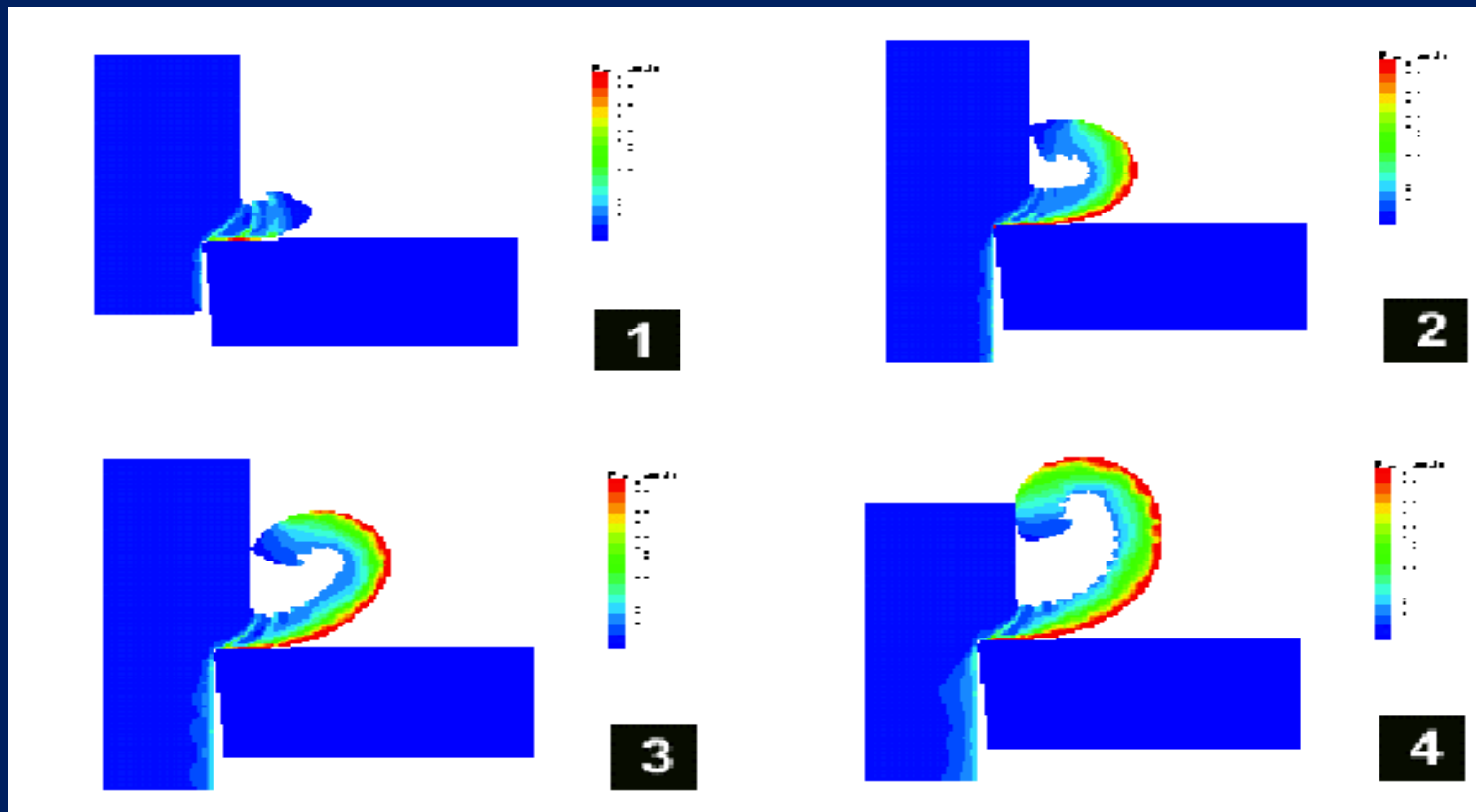

Teorija rezanja

Teorija rezanja je znanstvena disciplina kojom se nastoji objasniti utjecaj uvjeta obrade na tijek formiranja odvojene čestice, sile, naprezanja i deformacije koje se javljaju pri obradi.

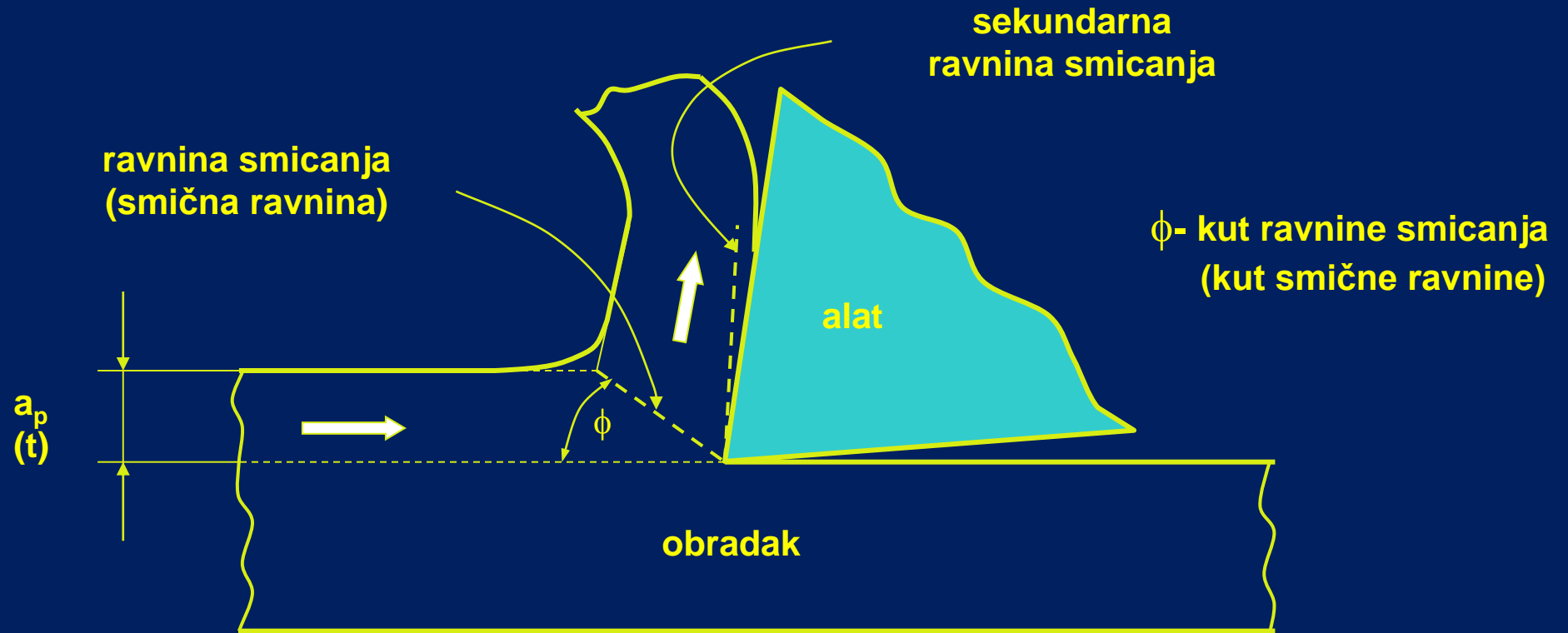

Formiranje odvojene čestice - simulacija

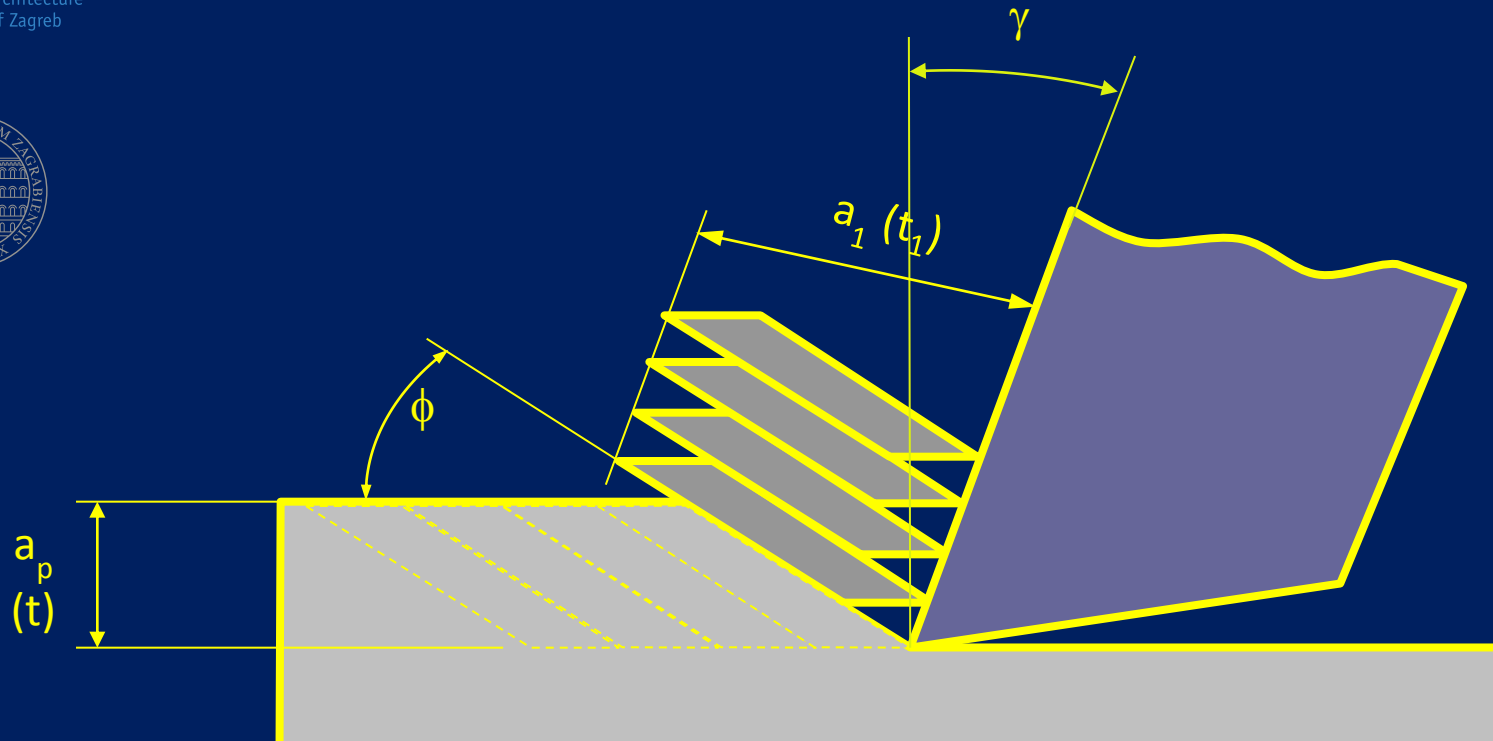
Plastična deformacija i formiranje odvojene čestice – ravninski prikaz

“Card model”

“Card model” - model elementarnih lamela i jedne smične ravnine

a_p - dubina obrade (dubina rezanja)
(debljina nedeformiranog sloja)

a_1 - debljina odvojene čestice

Često se umjesto oznaka

a_p i a_1 ,

u literaturi koriste oznake

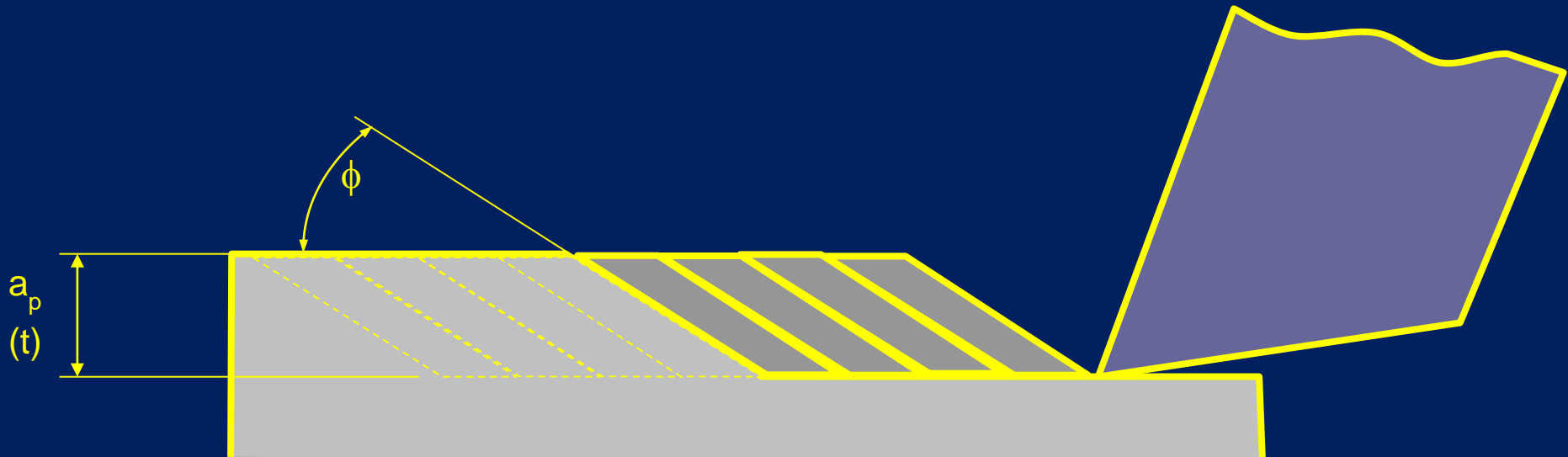
t i t_1

t – debljina (thickness)

“Card model” – model elementarnih lamela

a_p - dubina obrade
(debljina nedeformiranog sloja)

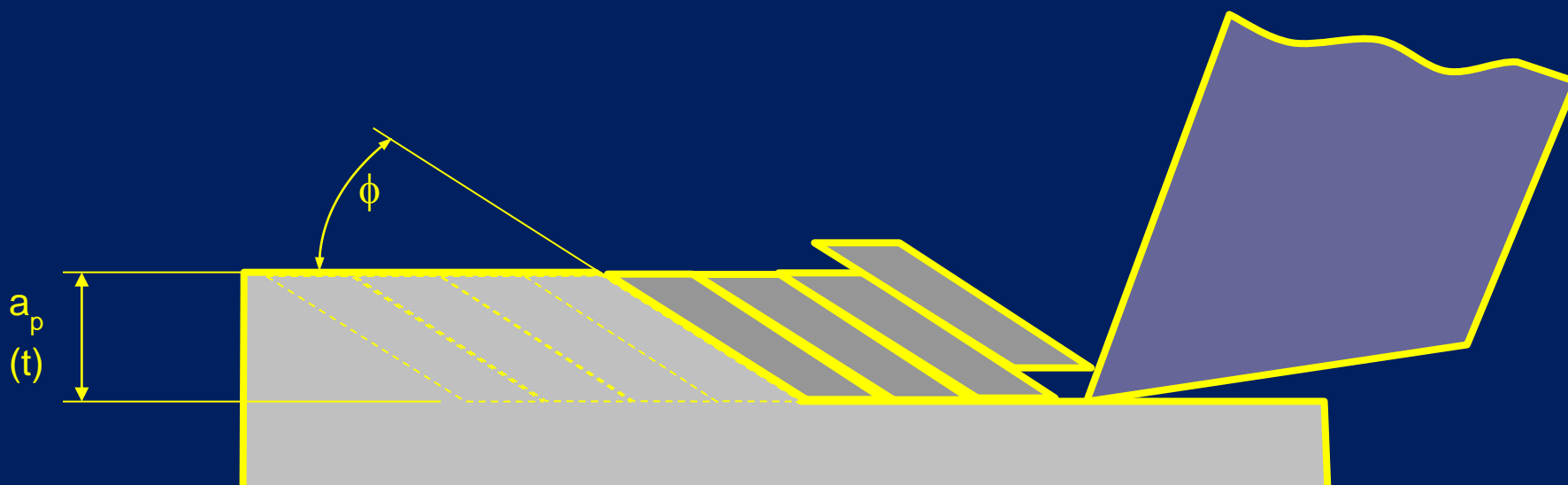

Kako u primjeni ostvariti, ili se što više približiti ortogonalnom rezanju ?

“Card model” – model elementarnih lamela

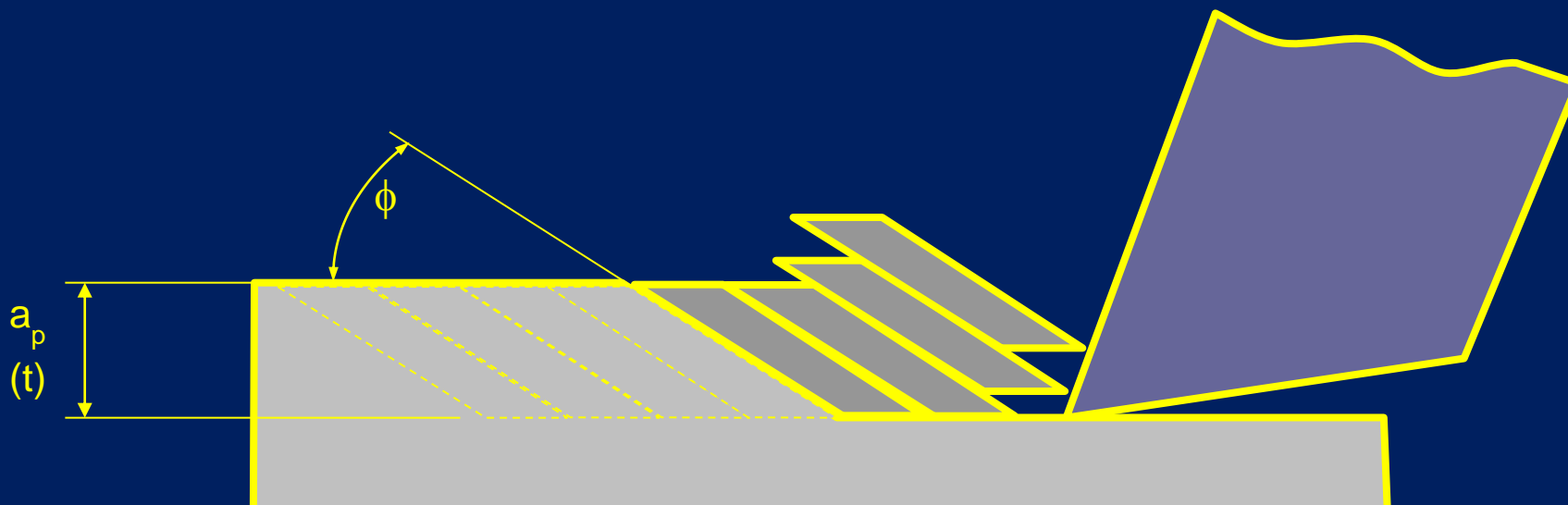
a_p - dubina obrade
(debljina nedeformiranog sloja)

“Card model” – model elementarnih lamela

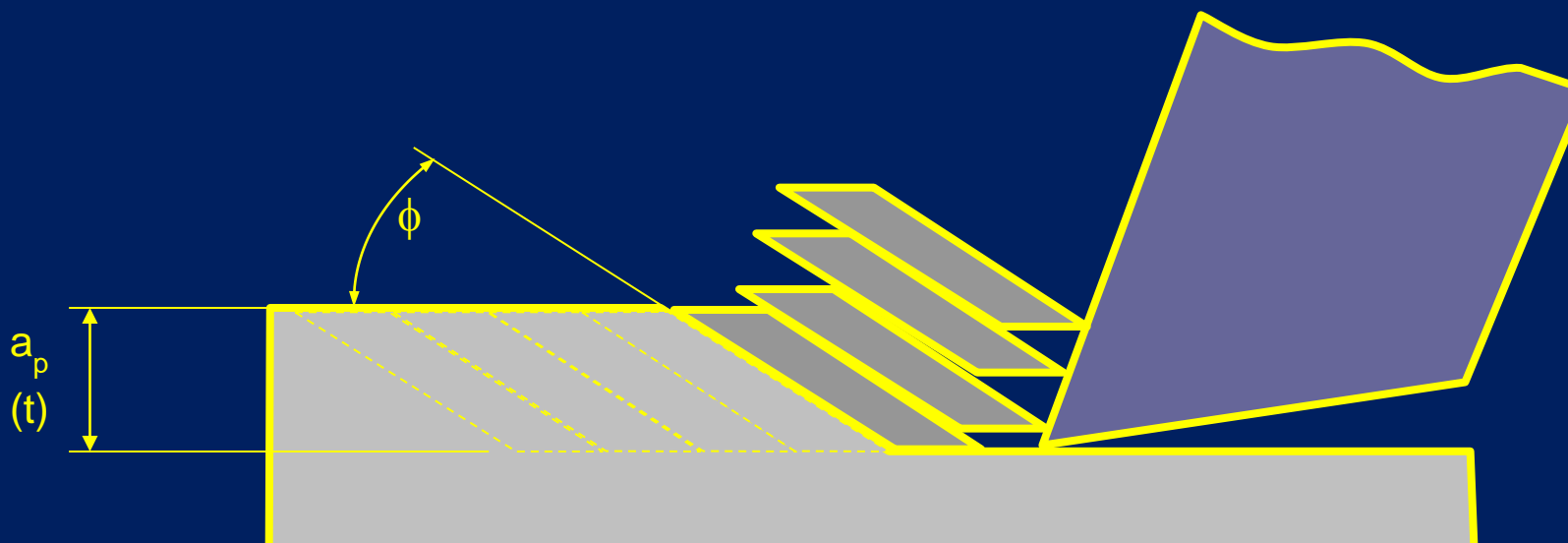
a_p - dubina obrade
(debljina nedeformiranog sloja)

“Card model” – model elementarnih lamela

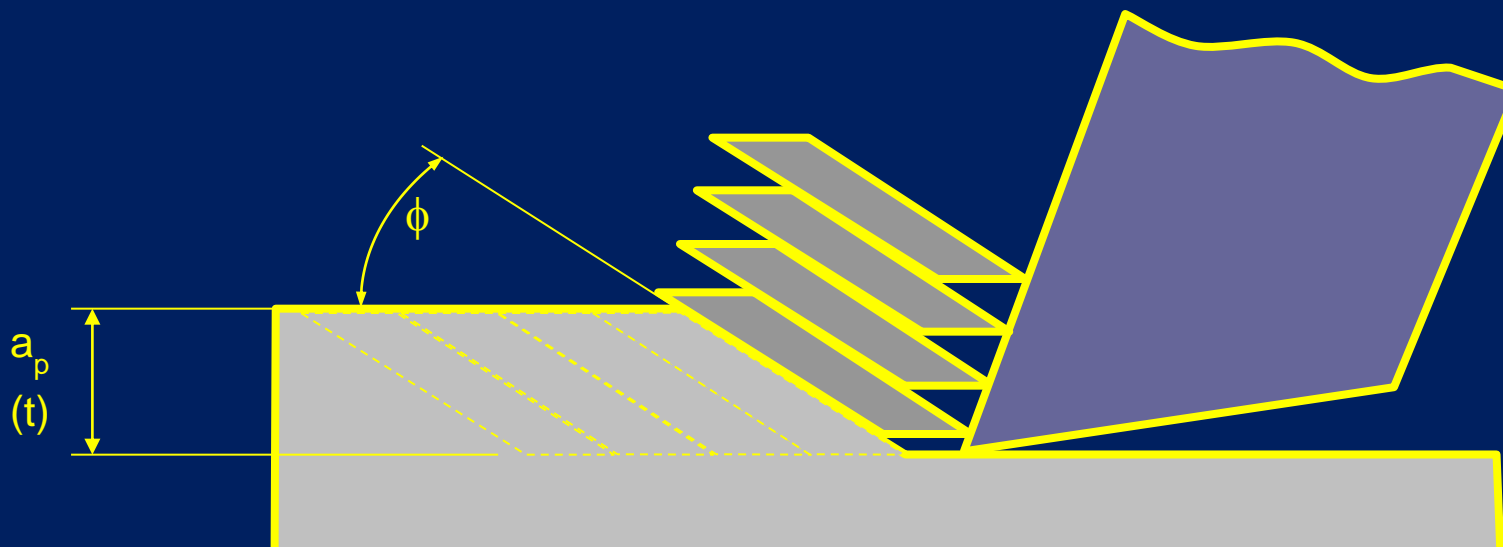
a_p - dubina obrade
(debljina nedeformiranog sloja)

“Card model” – model elementarnih lamela

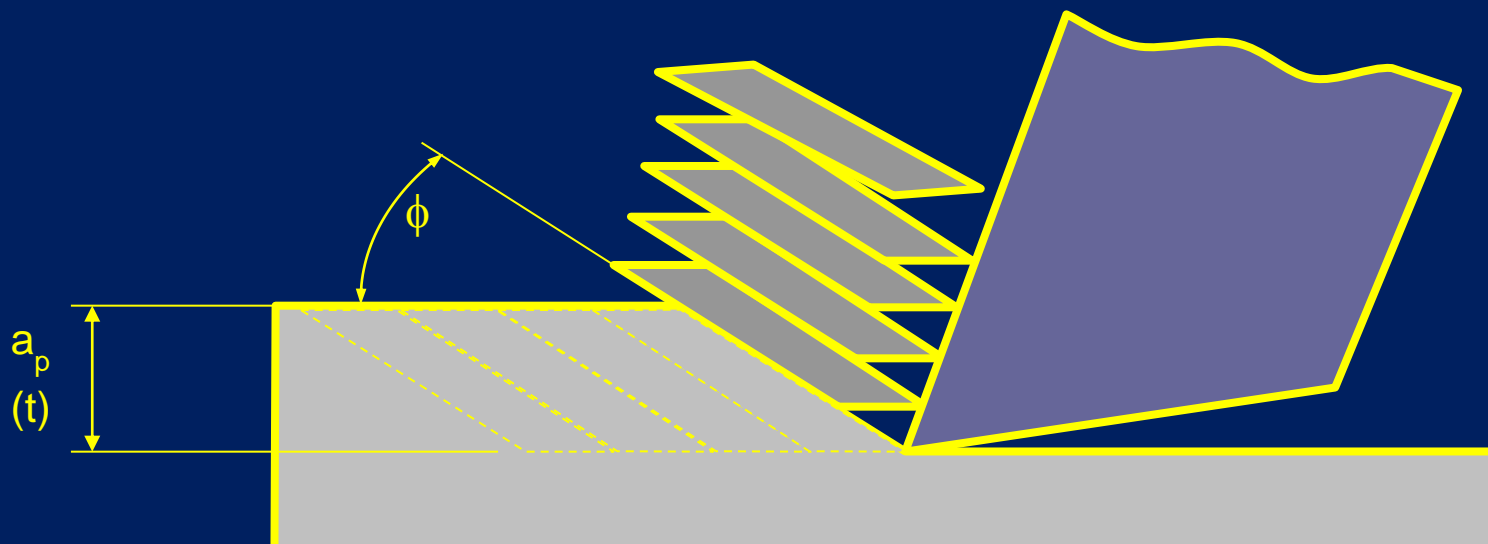
a_p - dubina obrade
(debljina nedeformiranog sloja)

“Card model” – model elementarnih lamela

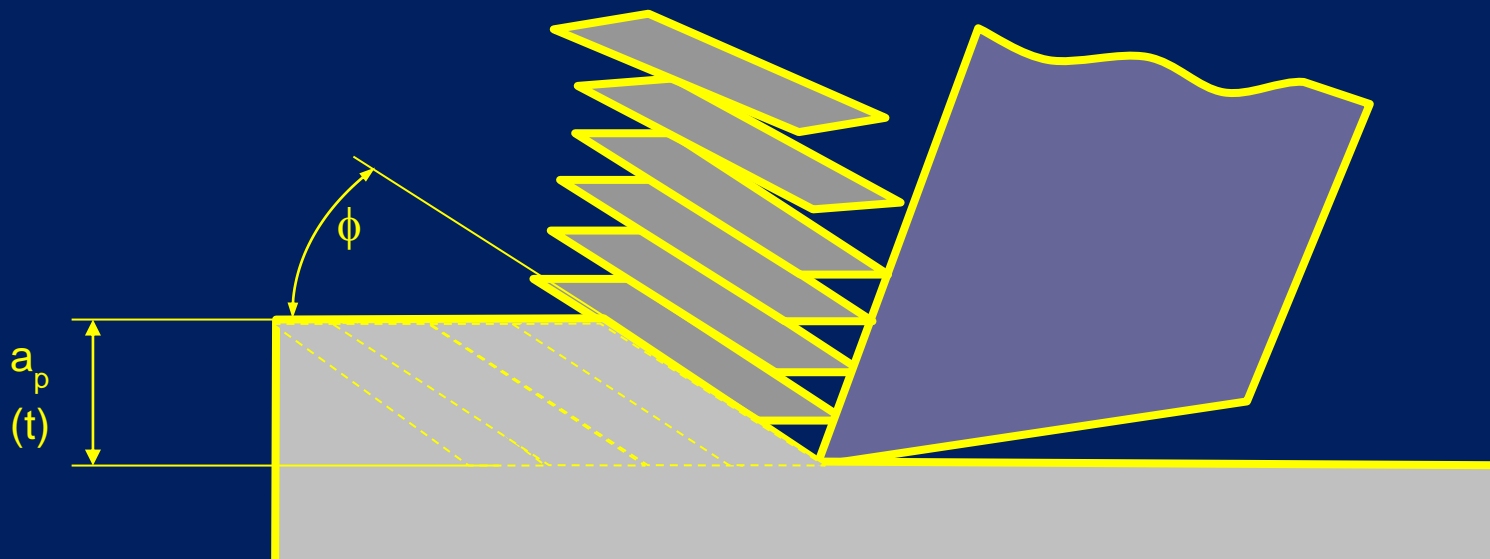
a_p - dubina obrade
(debljina nedeformiranog sloja)

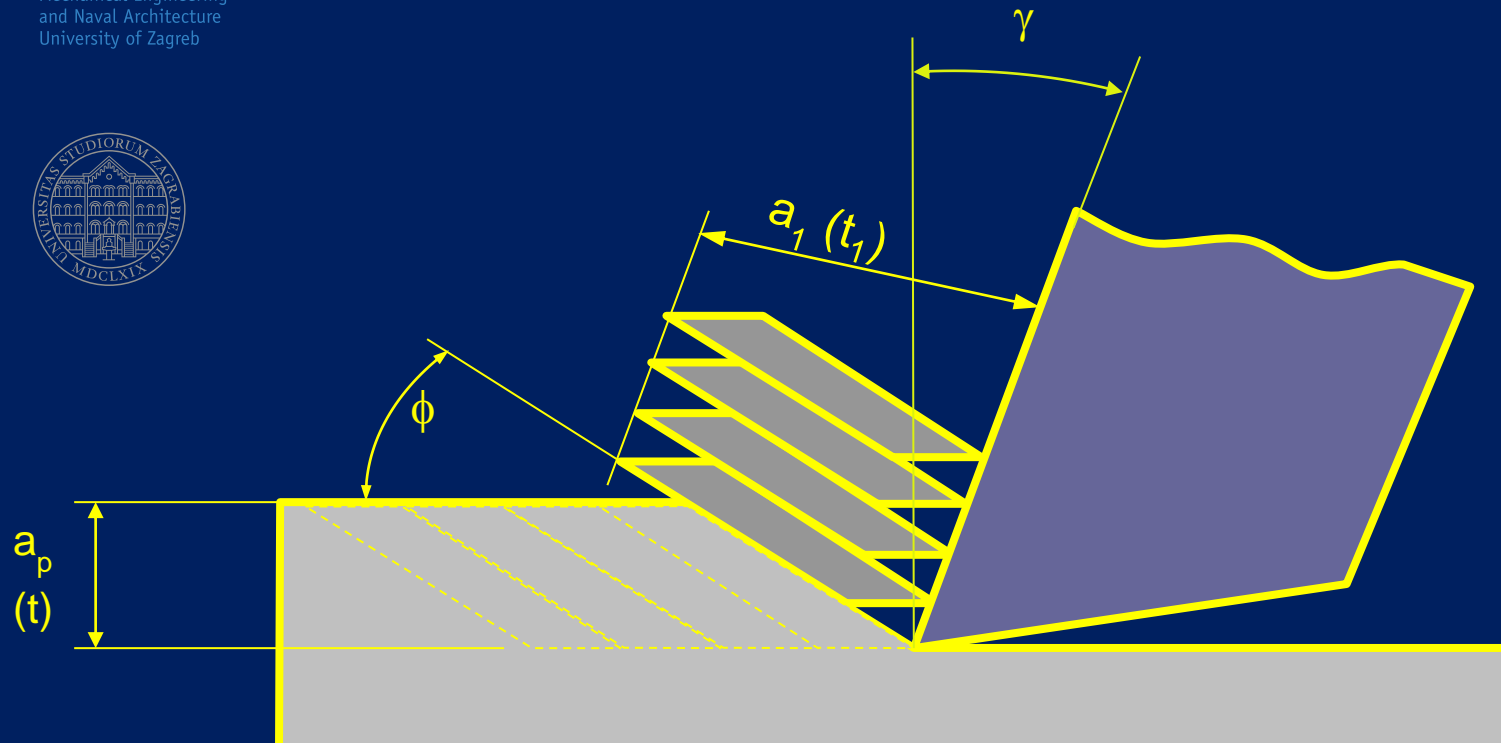
“Card model” – model elementarnih lamela

a_p - dubina obrade
(debljina nedeformiranog sloja)

“Card model” – model elementarnih lamela

a_p - dubina obrade (dubina rezanja,
(t) debljina odvajanog sloja ili debljina
nedeformirane čestice)

a_p - debljina odvojene čestice
(t_1)

U literaturi se češće koriste oznake

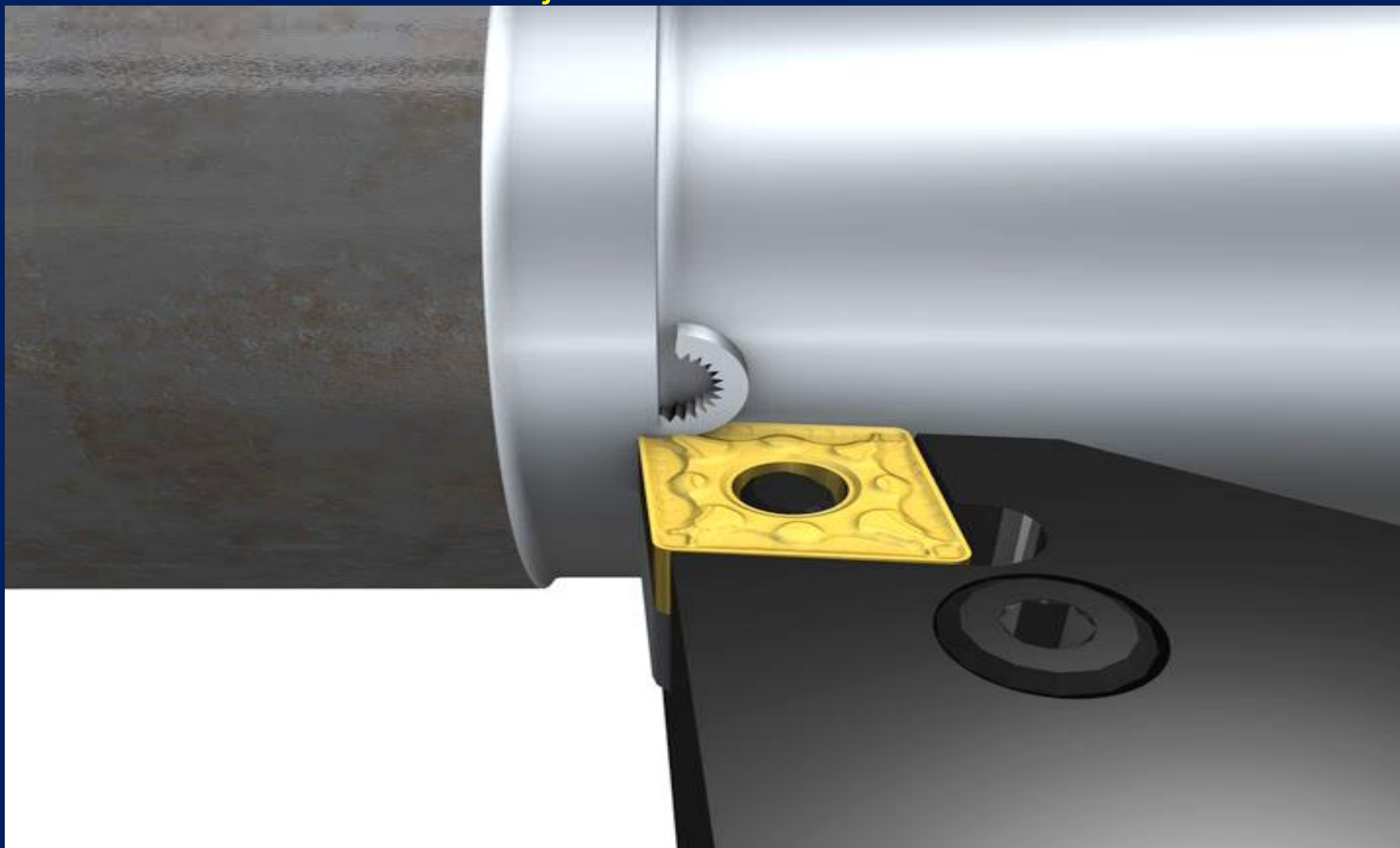
t i t_1 (eng. thickness)

t – debljina nedeformiranog sloja

t_1 – debljina deformirane čestice

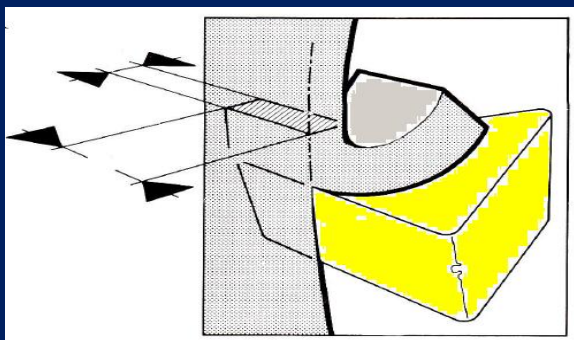
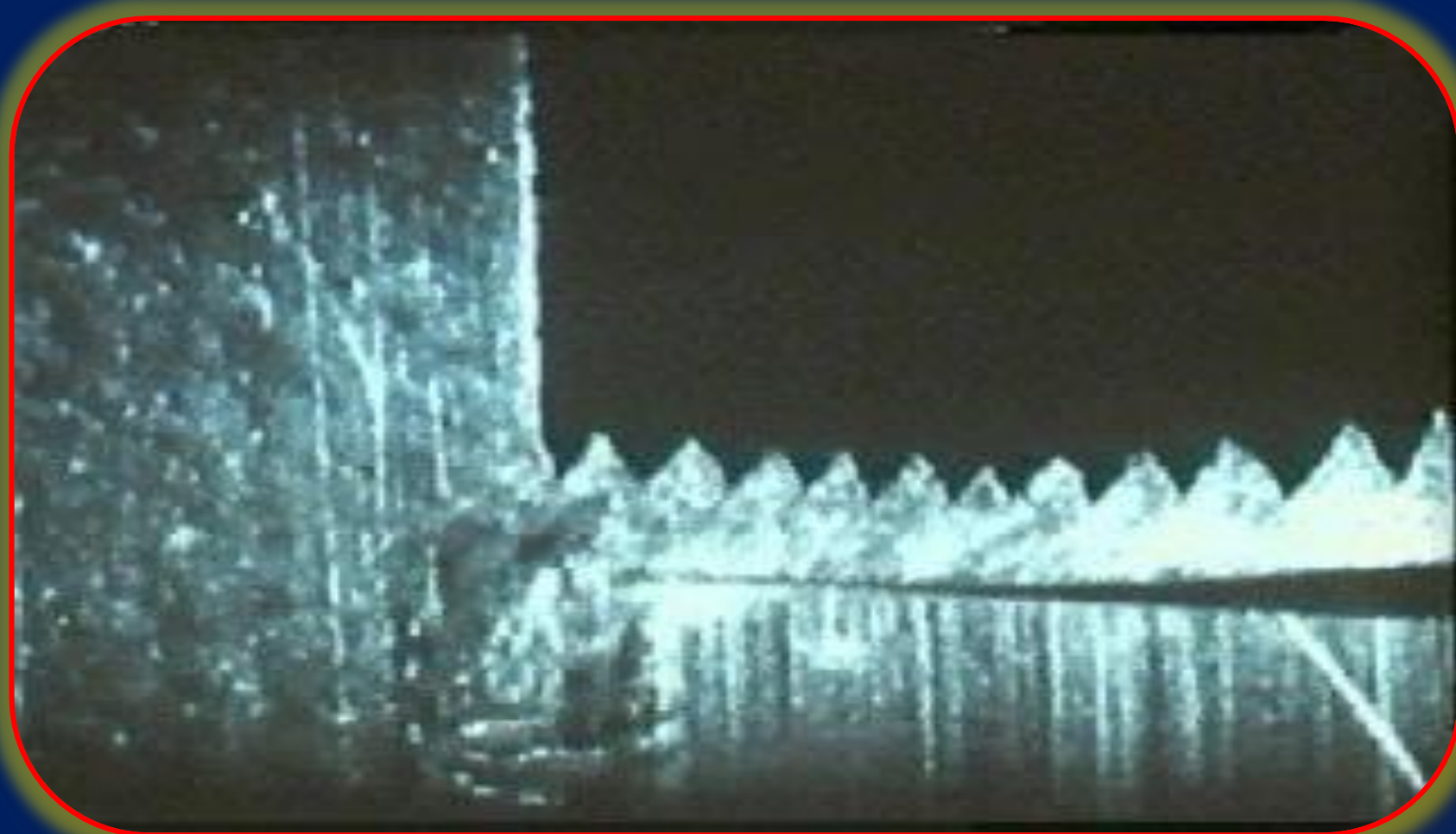
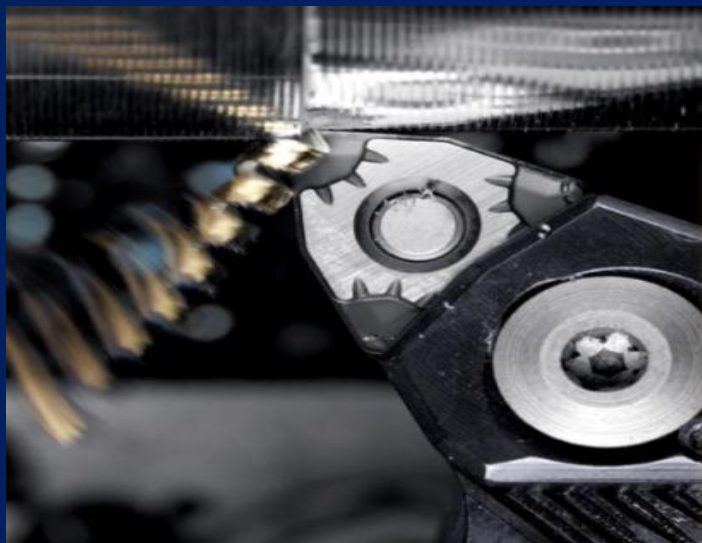
OBLIKOVANJE DEFORMIRANJEM I OBRADA ODVAJANJEM
Obrada odvajanjem

Formiranje čestica - film

OBLIKOVANJE DEFORMIRANJEM I OBRADA ODVAJANJEM

Obrada odvajanjem

Ortogonalno rezanje

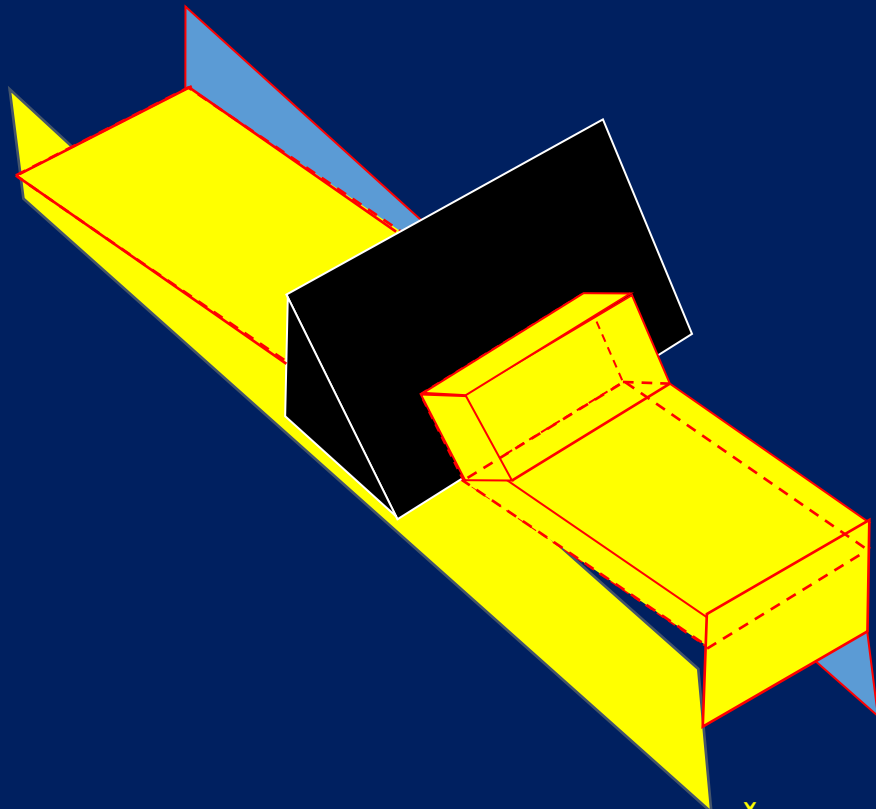
Zbog jednostavnosti i preglednosti, za istraživanja u teoriji rezanja se najčešće koristi ortogonalno rezanje.

Osnovne pretpostavke (preduvjeti) ortogonalnog rezanja:

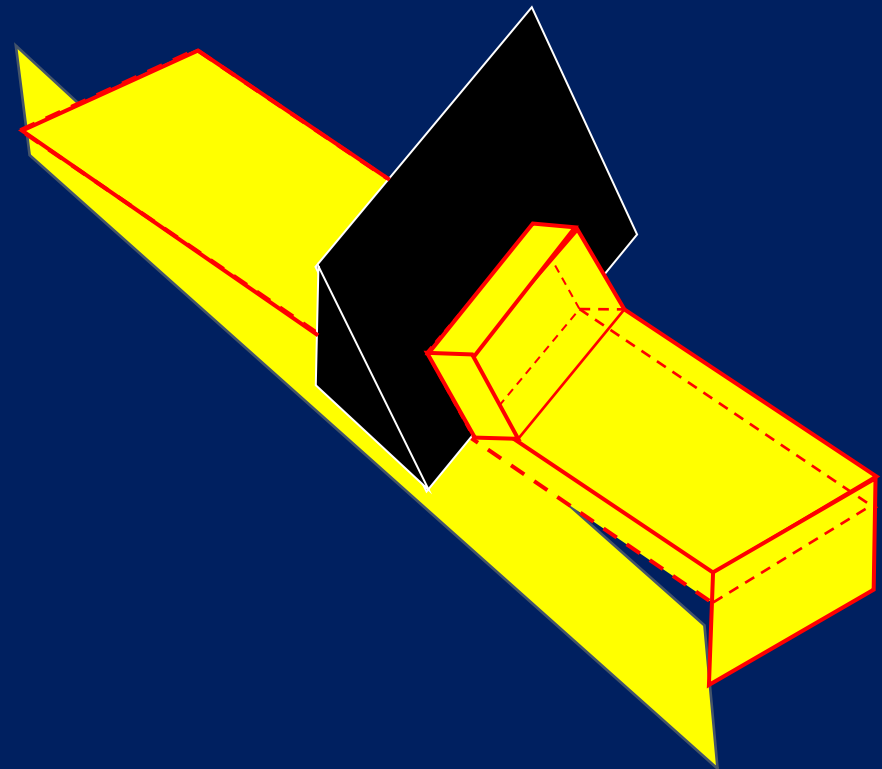
- konstantni parametri obrade (v_c , f , a_p)
- glavna oštrica je okomita na brzinu rezanja i na posmičnu brzinu (ako postoji);
- jednolika raspodjela naprezanja;
- smicanje se događa u ravnini;
- nema trenja na stražnjoj površini alata;
- glavna oštrica je šira od širine obrade.

Ortogonalno rezanje

Ortogonalno rezanje

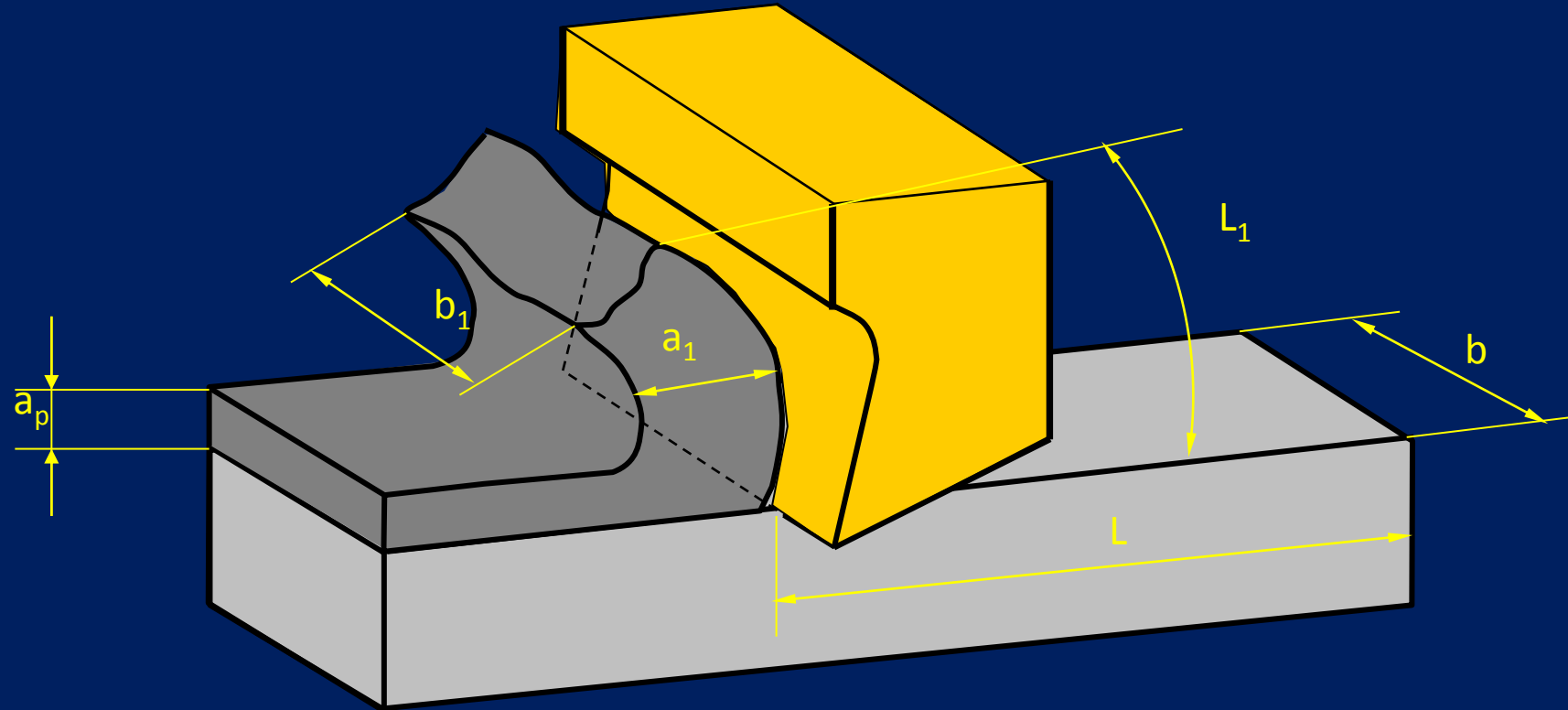

Koso rezanje

Koeficijenti deformacije

$$\theta_a = \frac{a_1}{a_p}$$

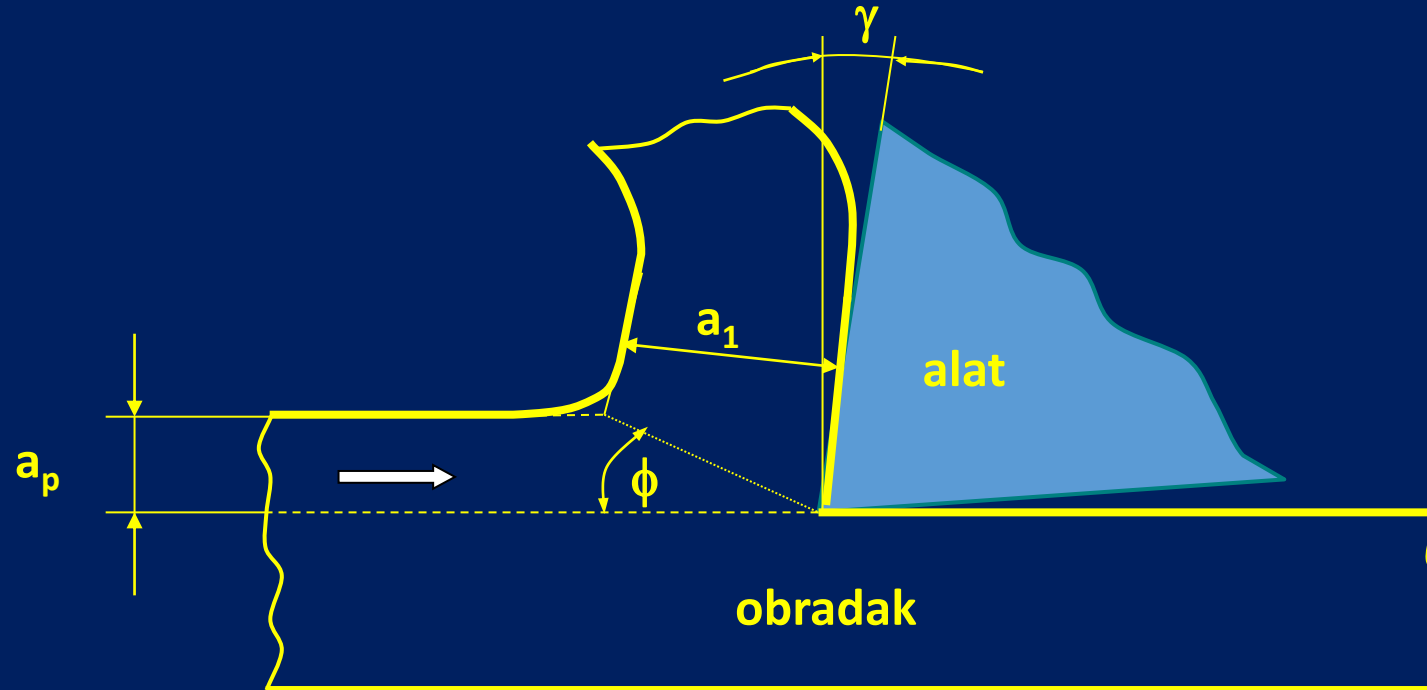
$$\theta_b = \frac{b_1}{b} \approx 1$$

$$\theta_L = \frac{L}{L_1}$$

$$a_p b L = a_1 b_1 L_1 \rightarrow \frac{a_1}{a_p} = \frac{L}{L_1}$$

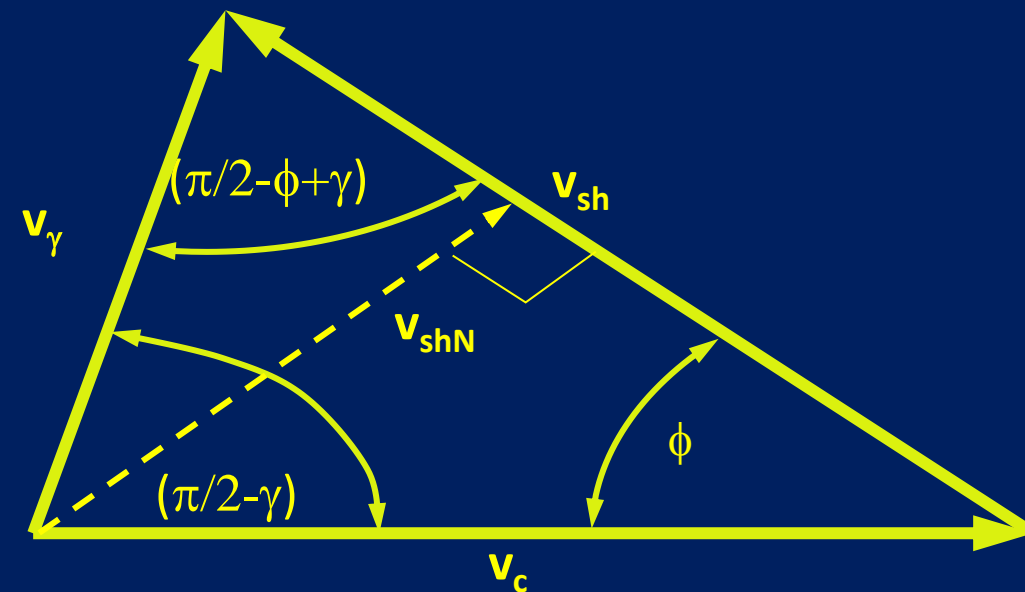
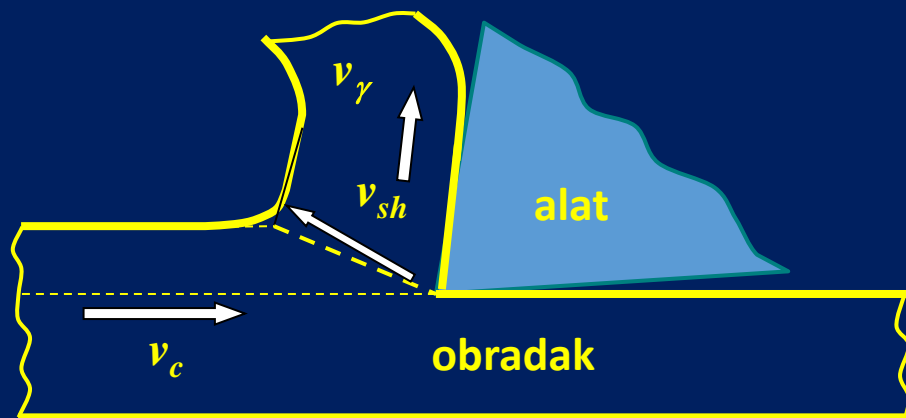
Koeficijent deformacije u ravnini

$$\theta_a = \frac{a_1}{a_p} = \frac{x \sin\left(\frac{\pi}{2} - \phi + \gamma\right)}{x \sin\phi} = \frac{\cos(\phi - \gamma)}{\sin\phi} = \frac{\cos\gamma}{\operatorname{tg}\phi} + \sin\gamma \rightarrow \phi$$

**Kinematika procesa - brzine u zoni rezanja
(brzina)**

(trokut

$$v_{sh} = v_c \frac{\cos \gamma}{\cos(\phi - \gamma)}$$

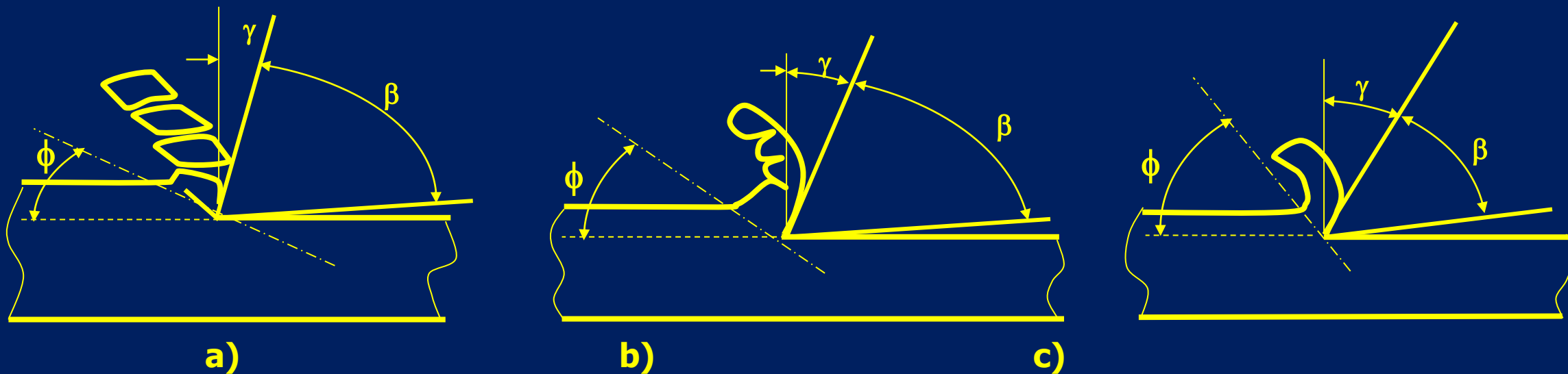
$$v_{\gamma} = v_c \frac{\sin \phi}{\cos(\phi - \gamma)}$$

$$v_{shN} = v_c \sin \phi$$

$$\frac{v_c}{\sin\left(\frac{\pi}{2} - \phi + \gamma\right)} = \frac{v_{sh}}{\sin\left(\frac{\pi}{2} - \gamma\right)} = \frac{v_{\gamma}}{\sin \phi}$$

Ove brzine su istog reda veličine !

Vrste odvojene čestice

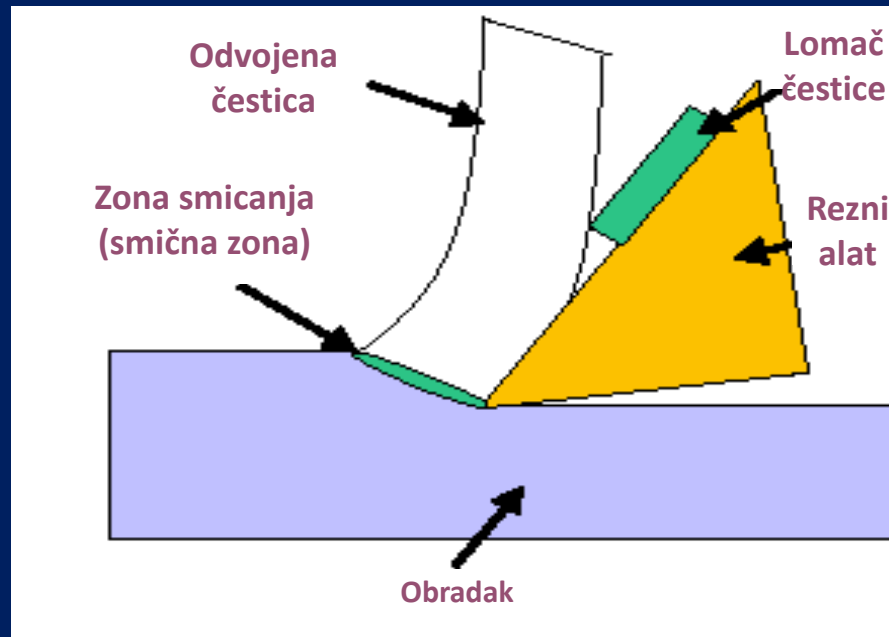

- a) - lomljena (elementarna) odvojena čestica; **obrađena površina ?**
- b) - nasječena odvojena čestica (više lamela zajedno); **obrađena površina ?**
- c) - tekuća (kontinuirana) odvojena čestica; **obrađena površina ?**

Utjecaj debljine, kuta prednje površine i brzine rezanja na oblik o.č.

Oblici odvojene čestice – vanjski i integrirani lomači

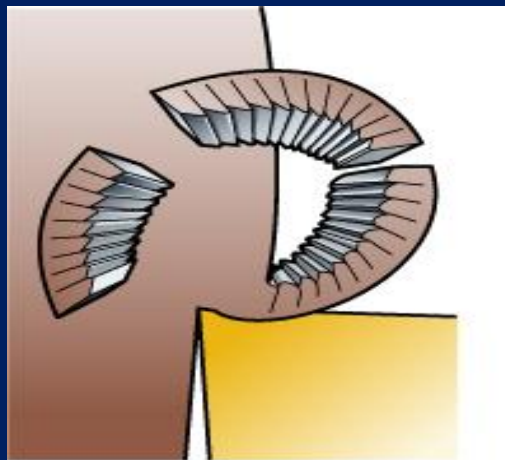
vanjski lomači

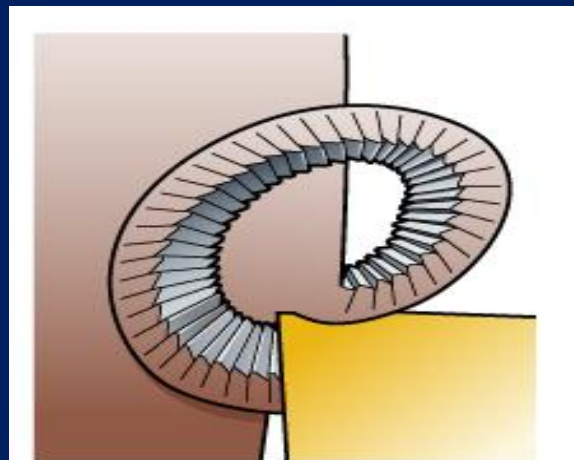
integrirani lomači

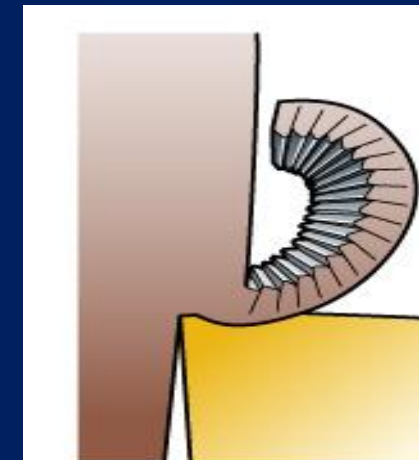
Lom odvojene čestice

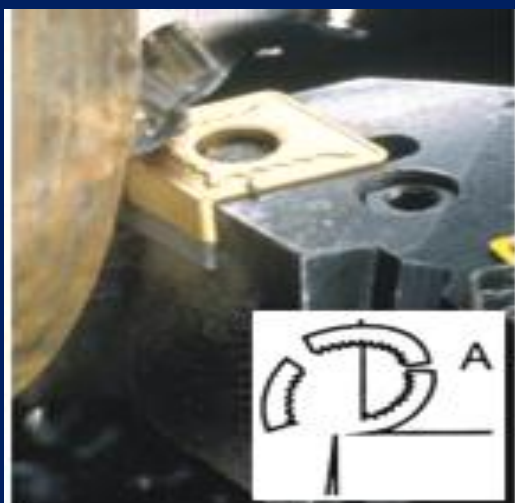
A Samo-lom

B Lom na alatu

C Lom na obratku

Lom odvojene čestice na obratku

Lom odvojene čestice na alatu

K

Cast iron

Samo-lom

A close-up photograph of a metal casting joint, likely a weld or a cast-in-place joint. The surface is dark and textured, showing signs of oxidation and wear. A bright, yellowish light source is visible on the right side, illuminating the joint and creating a strong contrast with the dark metal. The background is blurred, showing more of the metal structure.

Odvojene čestice kod glodanja

U kojim uvjetima se može formirati kontinuirana odvojena čestica ?

Utjecaj parametara obrade na oblik odvojene čestice

$$g = \frac{a_p}{f}$$

vitkost
odvojene čestice

Utjecaj brzine rezanja i kuta prednje površine.

Turning: Chip Breaking

Material : XC48

Tool: PCLNL 2525-M12

CNMM120416-R7

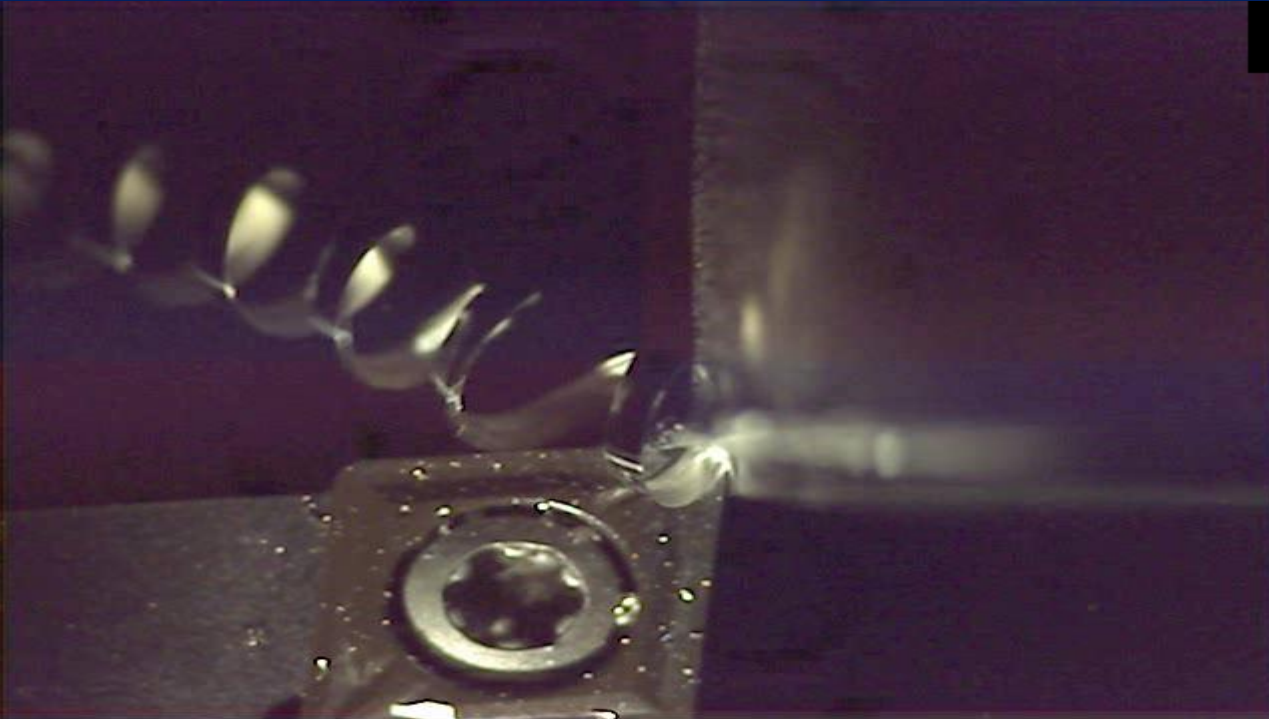
CNMG120412-R3

CNMG120412-M5

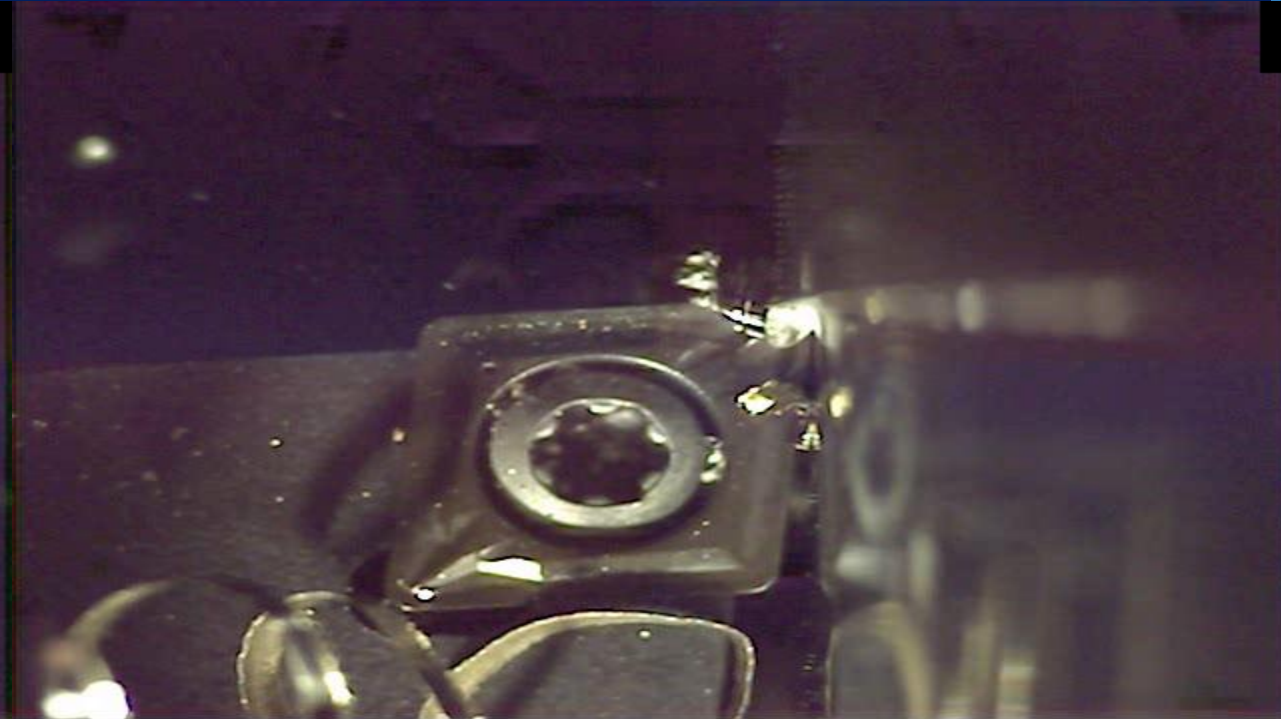
CNMG120408-F2

Primjeri formiranja čestice pod utjecajem posmaka

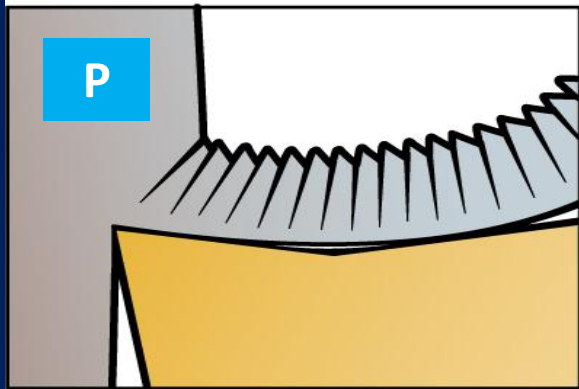
- Lijevo: posmak $f=0,1$ mm/okr

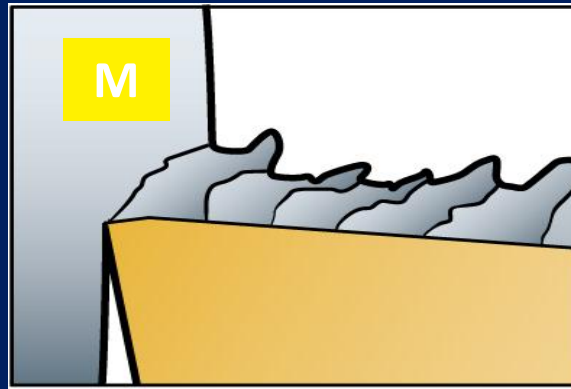
- Desno: posmak $f=0,3$ mm/okr

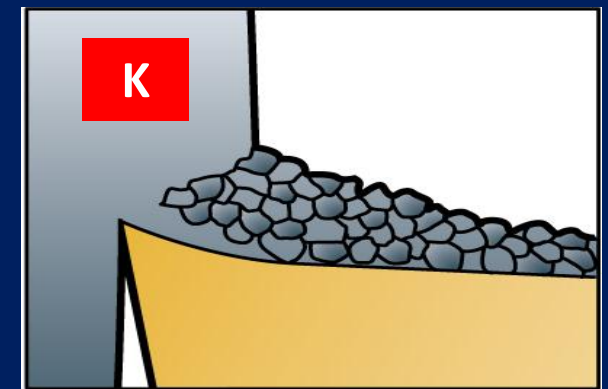
Oblici odvojene čestice – SANDVIK

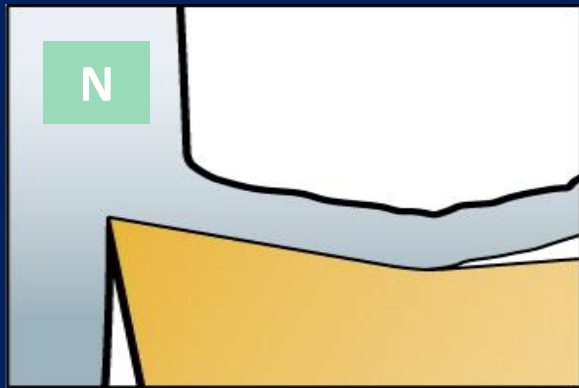
Čelik

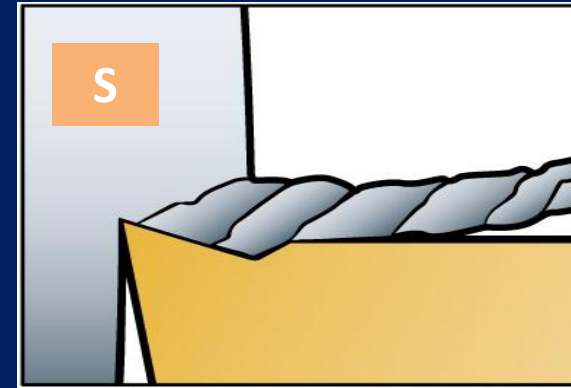
Nehrđajući čelik

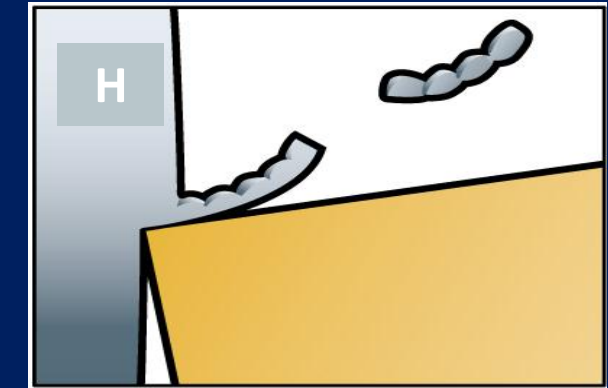
Lijevano željezo

Aluminij

Vatrootporne slitine

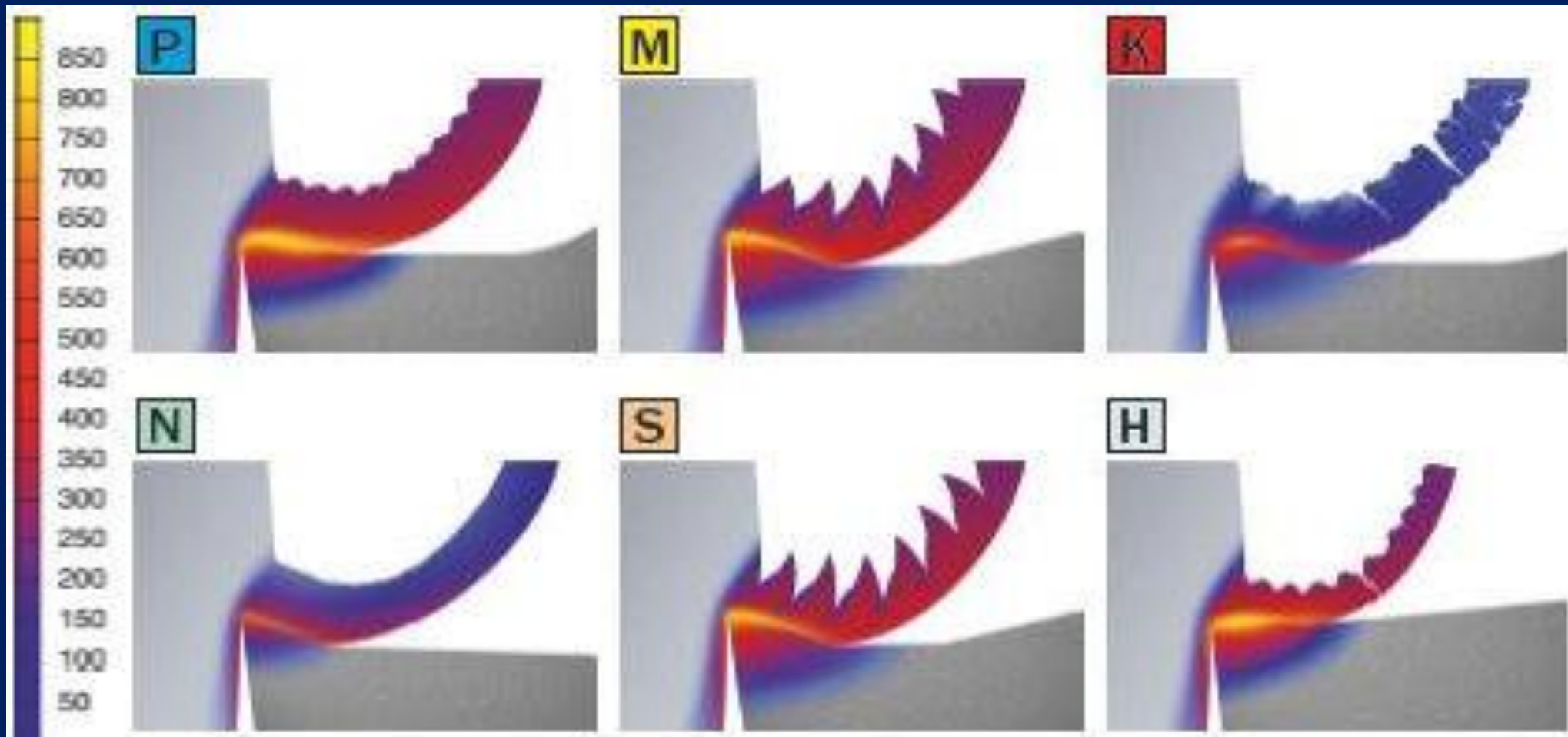

Kaljeni čelik

Temperature u presjeku pri obradi različitih materijala alatom od TM

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

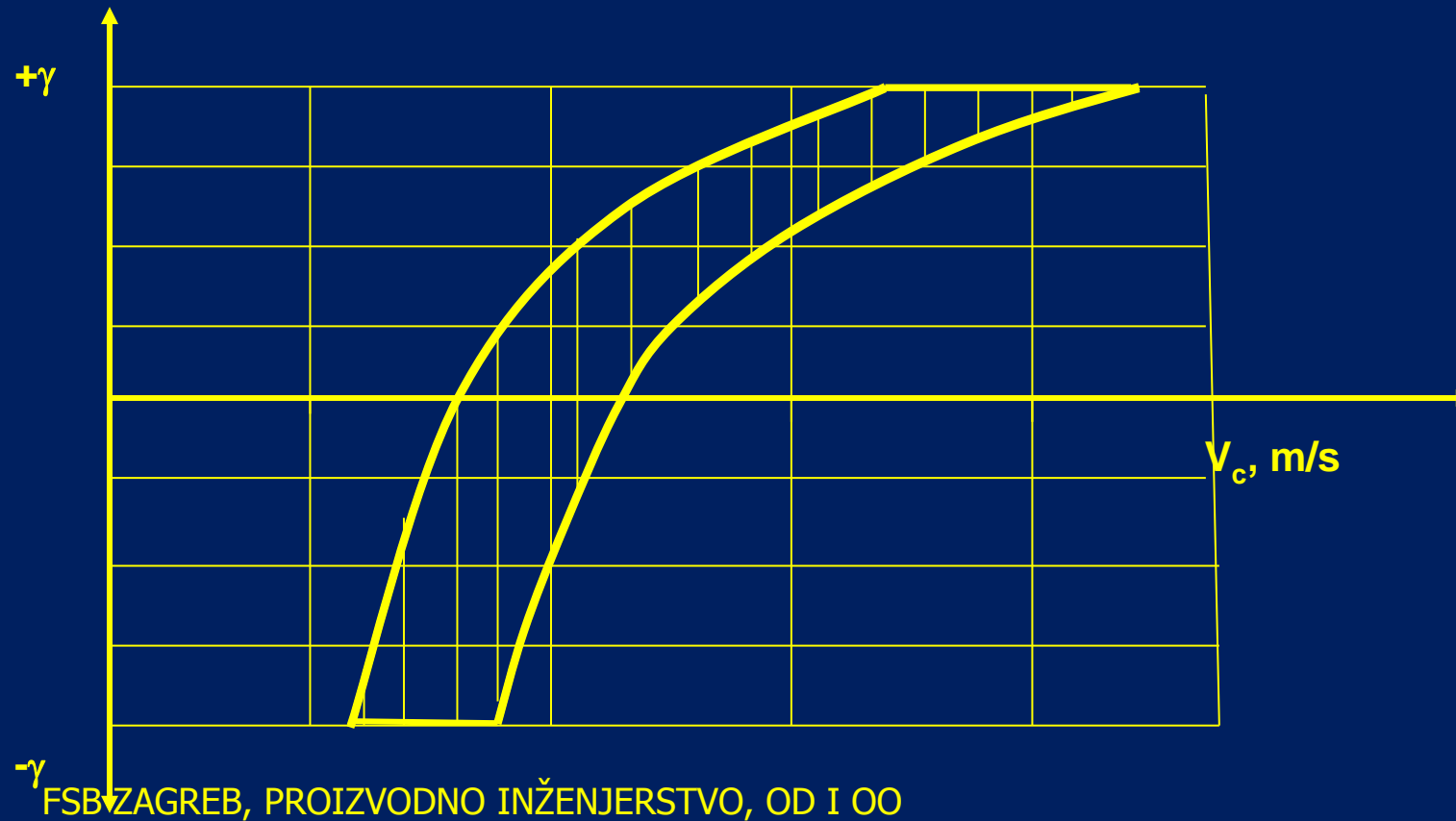

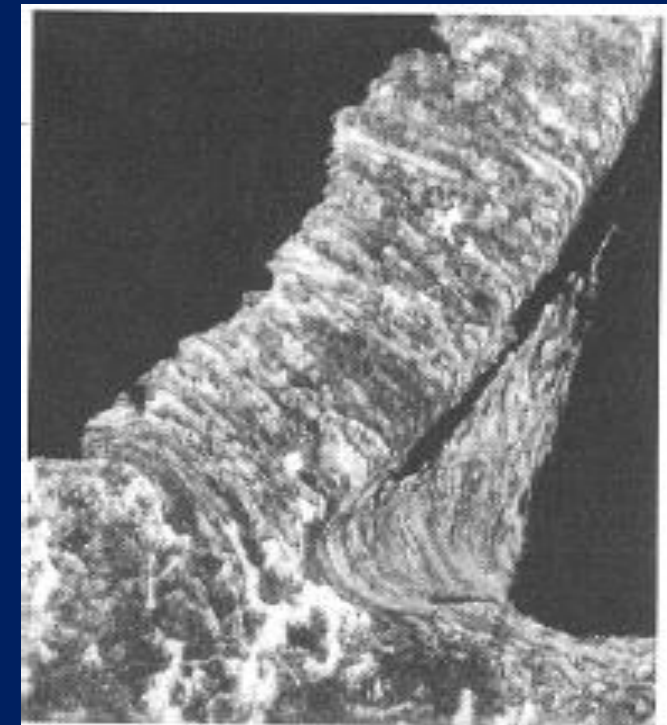
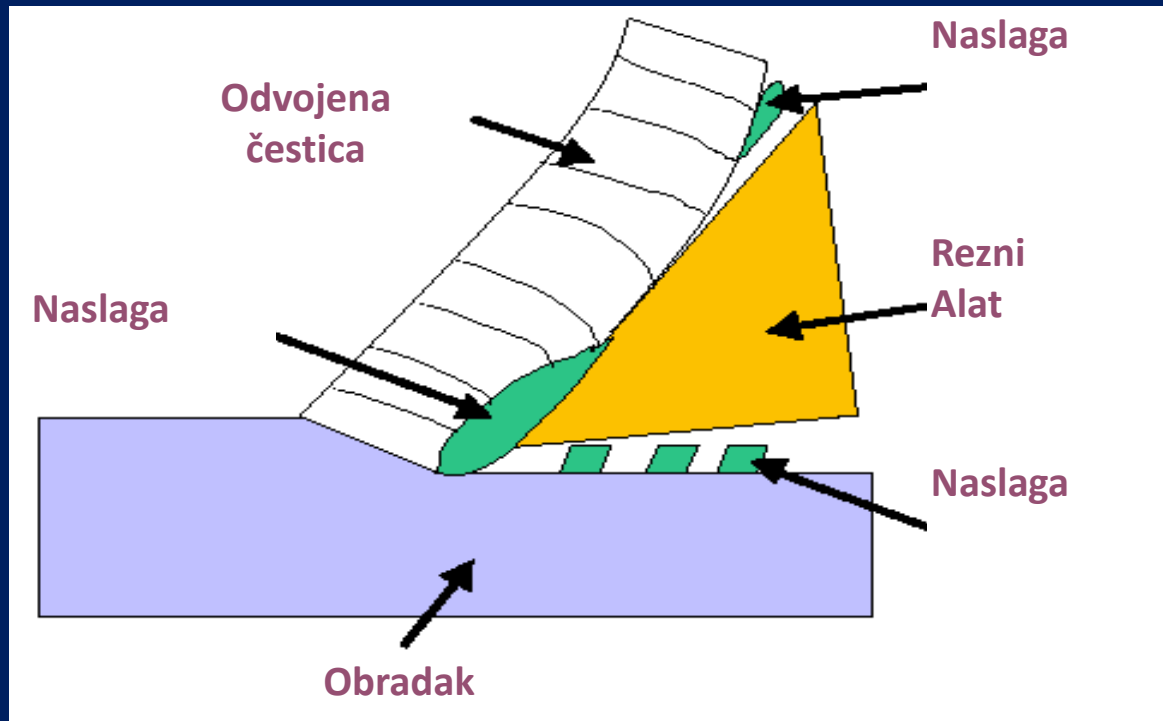
Područje stvaranja naljepka (naslage)

U kojim uvjetima nastaje naljepak ?

BUE

Naslaga (naljepak) na prednjoj površini alata - BUE

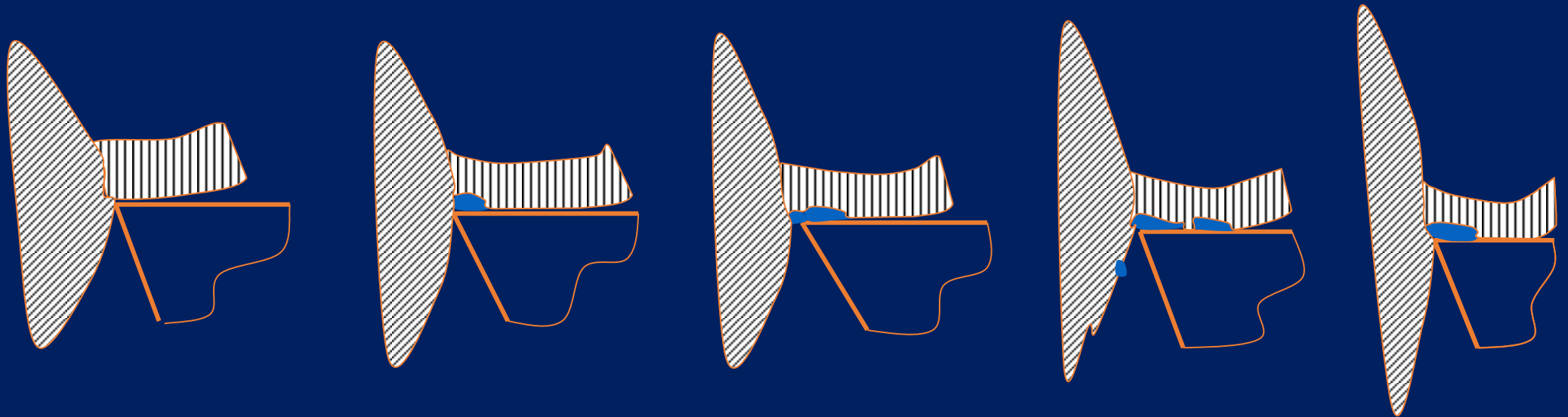

Stvaranje naslage (naljepka) – BUE - film

Naslaga – BUE – faze nastajanja

Formiranje i kidanje naljepka

Naljepak kod obrade Al - posljedice na alatu i obratku

